

Betlehemsko sporočilo-razumeti znamenja časov

Bliža se leto 2000, kar hkrati pomeni, da hosta takrat potekli tudi dve tisočletji, odkar se je v revni betlehemski štalici rodil Jezus Kristus. To je bil tudi začetek nove dobe v zgodovini človeštva, saj sta nastanek krščanske Cerkve in širjenje Kristusovega nauka temeljito preobrazila zlasti sredozemski in evropski svet. Gledano z današnjega stališča, ni mogoče zanikati, da so mnoge krščanske prvine vgrajene v splošna načela evropske in svetovne civilizacije. Tudi iz teh načel si lahko razlagamo nagibe mnogih ljudi, ki so pripomogli k temu, da se je v našem času tako okreplil čut za človekove pravice.

Kot kaže, je prav to področje medčloveških odnosov postalo tista spodbuda, ki je evropske narode, živeče na Zahodu ali Vzhodu, ovedla, da postaja popolnoma nenaravna še do včeraj uveljavljena neprodušna ali vsaj težko prehodna umetna pregrada, ki je potekala po sredini celine kot posledica delitve interesov velesil po končani drugi svetovni vojni. Ob tem je treba priznati, da sodi med najvažnejše prvine, ki združujejo Evropo, poleg vprašanja človekovih pravic, prav skupno duhovno izročilo, to je krščanstvo. Čeprav je zlasti v državah realnega socializma do nedavna živelo skoraj na robu družbe, pa je že dejstvo, da je sovjetski voditelj Gorbačov nedavno tega obiskal papeža in v Rimu izjavil, da tudi verske vrednote lahko pripomorejo k prenovi Sovjetske zveze, zunanje znamenje globokih sprememb v današnjem evropskem svetu.

Naročnike in vse bralce obveščamo, da bo prihodnja številka Novega lista izšla v četrtek, 11. januarja 1990.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

V letošnjem božičnem uvodniku nismo mogli mimo teh daljnosežnih dogodkov, ki nekako simbolizirajo poslavljanje od drugega tisočletja in prihajanje tretjega. In prav značilno je, da našo dobo preštevamo od Kristusovega rojstva dalje, kar nas neprestano povezuje z mirom in skrivnostno odmaknjenostjo betlehemske noči. Ob prebiranju Lukovega evangelija se zavedamo, kako na zunaj preprosti so pravzaprav bili dogodki, ki so tako usodno in

dalje na 2. strani ■

SNEG NA PADRIČAH

fto M. Magajna

*Sodelavcem, naročnikom
in bralcem ter vsem Slovencem
želimo blagoslovljene božične
praznike in srečno ter uspešno
novo leto 1990.*

NOVI LIST

Jugoslavija na razpotju

Časopisni komentatorji, zlasti zahodnega tiska, in drugi opazovalci se v zadnjem času vse bolj pogosto sprašujejo, kaj se pravzaprav dogaja v Jugoslaviji. Dežela, ki je prva stopila na pot nekakšne »pestrojke«, se danes po vsem sodeč nahaja v stanju nekakšne »katastrojke«, iz katerega ni videti izhoda. Jugoslavija, nekdanja najbolj liberalna komunistična država, je danes zaostala v procesu demokratizacije za celo vrsto vzhodnoevropskih držav.

Obstajajo tehtni razlogi, ki v Jugoslaviji onemogočajo normalen demokratičen razvoj. Predvsem ga zavira celokupno današnje dogajanje v Srbiji, ki bi ga lahko označili kot vzpon nacionalizma in kot povratak k ortodoksnim komunističnim načelom. Ob tem se nujno zastavlja vprašanje, kako je lahko prišlo v Srbiji do družbenih in političnih procesov, ki so v marsičem ravno nasprotni splošnim tokovom v Evropi in v svetu nasploh.

Kot vsak nacionalizem je tudi sodobni srbski nacionalizem splet racionalnih in iracionalnih dejstev. Racionalno vsebino srbskega nacionalizma moramo vsekakor iskati v dejstvu, da je bilo nacionalno vprašanje tudi v Titovi Jugoslaviji nerešeno. Josip Broz Tito je sicer s svojo osebno karizmo uspeval v konfliktnih položajih vselej uveljaviti »jugoslovansko«, to je svojo rešitev, toda z njegovim odhodom s političnega prizorišča se je pokazalo, da je bila marsikatera njegova poteza pravzaprav pometanje pod preprogo.

Poglavitna iracionalna sestavina srbskega nacionalizma se zdi njih prepričanje, da so Srbi nekakšno izvoljeno ljudstvo, poklicani da zlepa ali zgrda »združijo« Jugoslavijo, to je, da ji zvladajo. V tem prepričanju so si edini tako uradna srbska oblast kot tudi demokratično usmerjeni srbski intelektualci. Očitno je, da Srbi še vedno gojijo staro srbsko željo po unitarni Jugoslaviji pod srbsko hegemonijo, v kateri se bodo njeni narodi zlili v en sam jugoslovanski narod, ki bo seveda imel vse prevladujoče značilnosti srbskega naroda.

Jasno je, da s takšnimi idejami Srbi niti približno ne morejo pristati na enakopravnost jugoslovanskih narodov, saj bi to pomenilo nič manj kot odpoved svojemu »nacionalnemu« projektu. Militantnost, nasilnost in napetosti, ki iz tega nastajajo, so samoumevne. V tem kontekstu je tudi razumljiv srbski povratak k izvornim načelom komunizma. Za nacionalni projekt, ki temelji na prisiljevanju drugih narodov, je vsekakor najprimernejša totalitarna država, v kateri je moč doseči popolno prevlado enega interesa nad vsemi drugimi.

Možnih rešitev jugoslovanskega gordijskega vozla je več. Nasilna pacifikacija Slovenije in Hrvaške se zdi v tem trenutku precej manj verjetna, kot je bila le nekaj mesecev nazaj, saj se je razmerje sil v Jugoslaviji precej spremenilo v korist demokratične opcije. Druga možnost, ki utegne biti na daljši rok zelo ver-

jetna, je postopno hiranje Miloševićevega režima v Srbiji, kar bi bržkone imelo za posledico ponovno pogajanje in ponoven dogovor jugoslovanskih narodov o naravi in načinu njihove nadaljnje koeksistence. Tretja možnost je poskus »jugoslovanske« rešitve, to je hkratno zaustavljanje srbskega nacionalizma in demokratizacije v Sloveniji, Hrvaški in drugod. Šlo bi za nekako ponovitev scenarija ob vzponu hrvaškega nacionalizma v začetku sedemdesetih let. Nekatera znamenja, zlasti tajinstvene dejavnosti za hitro spremembo zvezne ustave, kažejo, da jugoslovanski federalni vrh razmišlja prav o tej rešitvi. Že sedaj je moč reči, da to, kar ni uspelo Titu, tudi njegovim naslednikom ne bo.

BETLEHEMSKO SPOROČILO — RAZUMETI ZNAMENJA ČASOV

■ nadaljevanje s 1. strani

prelomno vplivali na spreminjanje obraza antičnega sveta. Daleč od tedanjih vele-mest, vladarskih palač, amfiteatrov in bučnih pristanišč se je rojevalo oznanilo miru, ljubezni in spoštovanja človekovega dostojanstva. Kaj je navsezadnje bilo različnost in skrivnostno od spoznanja tedanjega človeštva, ki je v revnem detecu prepoznalo Boga samega, in to ne več kot enega od nešteti poganskih bogov in malikov, ampak kot vesoljnega prinašalca Poti, Resnice in Življenja. Pastirji, ki so prvi obiskali in počastili Odrešenika, simbolizirajo tiste, ki so sposobni dojemati znamenja časov. Slišali so množico angelov, ki je govorila: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so mu po volji.« Razumevati znamenja časov, to predpostavlja človekovo notranje spoznanje, zaupanje v božjo voljo, posledica tega pa je, da sprejemamo sebe in druge ter svet okoli nas z občutjem notranjega miru.

Uresničiti notranji mir, to ostaja večno aktualno sporočilo božičnih dogodkov, ob katerem se lahko zamisli tudi človek današnjega dne.

KAKŠNA BO NAROČNINA PRIHODNJE LETO

Zaradi čedalje večje draginje smo prisiljeni pregledati dosedanje naročnino Novega lista in določiti za prihodnje leto novo. Prepričani smo, da bodo naši bralci in zlasti naročniki razumeli našo stisko in ostali kot doslej zvesti našemu listu.

Prihodnje leto (1990) bo naročnina znašala letno 35 tisoč lir, za inozemstvo pa 40 tisoč.

UPRAVA NOVEGA LISTA

»Ni kapitalistične in socialistične Nemčije, temveč le en nemški narod«

V nedeljo, 17. t.m., je bila cela vrsta zahodnonemških politikov na obiskih v Vzhodni Nemčiji. Predsednik von Weizsäcker je sprejel vabilo protestantske Cerkve v Potsdamu pri Vzhodnem Berlinu in se udeležil cerkvenega koncerta božičnih pesmi. Ob njem sta v cerkvi sedela vzhodnonemški ministrski predsednik Modrow in začasni predsednik republike Gerlach. Po koncertu se jim je pridružil voditelj vzhodnonemških krščanskih demokratov de Maiziere, skupno pa so se podali v grad Cecilienhof, kjer je bil leta 1945 podpisan Potsdamski sporazum.

Zahodnonemški zunanji minister Genscher se je udeležil kongresa gibanja »Demokratično prebujanje«, ki ga podpira protestantska Cerkve in se je preoblikovalo v stranko. Prisotni so bili še drugi vidni za-

hodnonemški politiki. Genscher je med drugim izjavil, da morata Nemčiji takoj okrepiti sodelovanje. Ni kapitalistične in socialistične Nemčije, je še dejal, temveč le en nemški narod. Nemci se hočejo medsebojno zblížiti, vendar morajo najprej zaživeti v svobodi in demokraciji ter v miru s sosedi. Ker pripadajo različnim vojaškima blokoma, je njihov interes razoroževanje. Stranka je na kongresu v Lipskem podprla nemško združitve, zahteve po sindikalni in gospodarski svobodi.

Bivša nemška komunistična partija se je na izrednem kongresu izrekla tudi za navezavo diplomatskih odnosov z Izraelom, kot se je zvedelo te dni. Njen voditelj Gysi, ki je judovskega izvora, se je izrekel tudi za spoštovanje judovske vere in kulture.

Slovenska skupnost in vladni zaščitni zakon

Pogovor z deželnim tajnikom Jevnikarjem

Deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar ima te dni ogromno dela, a je kljub temu ljubeznivo pristal na intervju za letošnjo božično in novoletno številko Novega lista.

Najprej seveda vprašanje, ki je še najbolj aktualno. Ali bi kratko politično ocenili vsebino zakonskega osnutka za zaščito slovenske manjšine v Italiji, ki ga je postavil minister za odnose z deželami Maccanico in ki ga je vlada odobrila 17. novembra?

Vsebinska vladnega osnutka je za nas zelo slaba. Ne gre za kake podrobnosti ali pomanjkljivosti, gre za nekaj bistvenih vprašanj. Če tu ne pride do korenitih sprememb, sploh ne bo mogoče govoriti, da imamo zaščitni zakon. Po eni strani je res, da je vlada zdaj uradno priznala, da nam po ustavi in mednarodnih sporazumih dolguje zaščito. Nekaj smo torej končno dosegli. Vendar pa je po drugi strani jasno, da oblasti niso osvojile spoznanja, da so manjšine obogatitev za vso skupnost, ne pa nevarnost, tujek, ki ga je treba prenašati. Zato je v besedilu razviden strah: pred dvojezičnostjo, »privilegiji«, šolsko avtonomijo, pred »občutljivostjo« večine. Ni torej še preokreta od politike načrtne ali tihe asimilacije v smer resnične enakopravnosti in takega varstva, da bi lahko manjšina opustila samoobrambno držo in lep del svojih energij posvetila razvijanju ustvarjalnosti, ki bi bila vsem v korist.

Slovenska skupnost je kritike na račun Maccanicovega osnutka že objavila, saj smo o tem temeljito razpravljali na več sejah.

Ne moremo sprejeti tega, da bi manjšino delili na različne dele z različnimi stopnjami zaščite, ali pa kar brez nje. Tako je tu stroga delitev med Trstom in Gorico na eni strani in videmsko pokrajino na drugi. Slovincem v videmski pokrajini se odreka celo narodno ime, saj so le »slovanskega izvora«. Stopnja zaščite, ki se jim priznava, pa je bistveno nižja od stopnje, ki je predvidena za tržaško in gorško pokrajino. Mi se zavedamo, da je v videmski pokrajini potrebna postopnost in da so za začetek morda dovolj le nekateri ukrepi, vendar pa je treba tamkajšnjemu prebivalstvu dopustiti, da pride s časom na isto stopnjo zaščite kot ostali Slovenci v Italiji, če to želi.

A delitve gredo dalje. Maccanico, in z njim vlada, predlaga, da bi zaščitni ukrepi veljali le v krajih, ki so v zakonu izrecno navedeni. Še te pa bi lahko spreminjali na podlagi ugotavljanja manjšine. Mi nasprotujemo preštevanju kot osnovi za priznavanje manjšinskih pravic. Glede seznama krajev pa razlikujemo. Individualne pra-

vice, kot je na primer raba jezika z oblasti, morajo veljati za vse pripadnike narodnostne skupnosti. Kolektivne pravice (raba slovenščine v izvoljenih organih, dvojezični napisi itd.) pa se lahko uveljavljajo na podlagi seznama slovenskih občin ali delov občin, saj tega, kar zahtevamo v Bazovici, na primer ne zahtevamo na trgu Unità. A seznam, ki ga predlaga vlada, je treba bistveno dopolniti, saj izključuje mesti Trst in Gorica ter občine z močno slovensko prisotnostjo (Milje, Ronke, Krmin, Čedad, vsa Kanalska dolina itd.).

Tu je spet novo bistveno vprašanje: za tržaško pokrajino — po analogiji pa bi moralo veljati tudi na Goriškem — imamo za vrsto pravic točno zapisano formulacijo v Posebnem statutu, ki je priložen Londonškemu memorandumu iz leta 1954. Osimski sporazum pa je v 8. členu zajamčil, da bo vsaka stran — Italija in Jugoslavija — poskrbela za ohranitev že sprejetih zaščitnih ukrepov ter za zagotavljanje take zaščite, kakršno je predvideval memorandum. Dogaja pa se, da bi s tem zakonom izgubili več že priborjenih pravic, nikakor pa bi ne dosegli ravni iz mednarodnih pogodb.

Sneg na Krasu (pred leti)

fto M. Magajna

V vladnem besedilu so dalje posebno pomanjkljivi člani o šolstvu, ki poleg tega ne predvidevajo nobene oblike avtonomije. Odsotni so člani o družbenogospodarskih interesih in o varstvu ozemlja. Ne predvideva se soudeležba manjšine pri uredništvu in dograjevanju zaščitne zakonodaje.

Katere so konkretne akcije, za katere se je odločila Slovenska skupnost, da bi se omenjeni zakonski osnutek popravil in izboljšal?

Da, zakon je treba popraviti in izboljšati. Ker upamo, da gre tokrat zares, moramo napeti vse sile, da nam to uspe. Slovenska skupnost je najprej informirala manjšinske parlamentarce, ki so podpisali zakonski predlog o globalni zaščiti, ki ga je pripravila Ssk. Dokončno bodo namreč o besedilu odločali v parlamentu. Na problem zaščite smo opozorili Slovenijo in Jugoslavijo, saj je ta soodgovorna za našo usodo kot sopolpisnica Memoranduma in Osima. Imeli smo srečanja z deželnima vodstvom Krščanske demokracije in socialistične stranke ter s predsednikom deželne vlade. Stališče o zakonskem osnutku smo pisмено posredovali vladnemu komisarju. Mladinska sekcija je dala pobudo za protestno manifestacijo, ki je bila v soboto v Gorici. Naša pravna komisija pripravlja popravke. Na sporedu bodo še druge informativne in prepričevalne akcije. Posebno pomembna se mi zdi pobuda Ssk, da bi v januarju prišlo do zbora vseh slovenskih izvoljenih političnih predstavnikov, ki naj bi sprejeli skupno stališče o bistvenih popravkih in dopolnilih vladnega osnutka.

Ali se Vam ne zdi, da je na italijanski strani v zadnjem času čutili šibkost slovenskega in jugoslovanskega sobesednika?

Močno si želimo prodora demokracije, tržnega gospodarstva, polnega priznavanja slovenske samobitnosti in suverenosti v Jugoslaviji, pri tem pa je naravno, da prihaja do obračunov s preteklostjo in nosilci drugačnih programov. To dela državo trenutno šibko, kar gospodarska kriza močno poudarja. Jasno je, da v našem primeru italijanske oblasti izkoriščajo šibkost Jugoslavije, ki teže postavlja naše zahteve z vso odločnostjo. A tudi na krajevni ravni se večajo apetiti in sproščajo zavestni ali podzavestni mehanizmi napadalnosti.

Nekje smo brali, da se Slovenska skupnost bavi z mislijo o »internacionalizaciji« vprašanja zaščite slovenske manjšine v Italiji. Kako si to predstavljate?

Če bo zaščitni zakon pod ravnjo, ki jo je predvideval Londonski memorandum, bo to vsekakor kršitev Osimskega sporazuma. Ukrepiti bi morala Jugoslavija kot sopolpisnica. A tudi druge mednarodne pogodbe in listine nam dajejo možnost, da se pritožimo na mednarodne forume in opozorimo na zanemarjanje ali zatiranje naših pravic, ki nikakor ni v skladu z duhom sodobne Evrope.

Deželni svet Slovenske skupnosti zelo kritičen do vladnega osnutka

V sredo, 13. decembra, je v Mavhinjah pod vodstvom predsednika Marjana Terpina zasedal deželni svet Slovenske skupnosti. Najvišji strankin organ v obdobju med deželnimi kongresi je poglobljeno razpravljalo o vladnem zakonskem osnutku za zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Obširno poročilo je prebral deželni tajnik Ivo Jevnikar, nato je sledila diskusija, v katero je poseglo 13 članov. Ob koncu je bil izglasovan dokument, ki ga objavljamo posebej, sprejeti pa so bili tudi sklepi o nadaljnjih akcijah.

Slovenska skupnost je pozvala vso našo javnost, naj se udeleži mladinske manifestacije v soboto, 16. decembra, v Gorici za podkrepitev zahteve po pravičnem zaščitnem zakonu.

Poudarjen je bil tudi pomen pobude za sklic slovenskih izvoljenih političnih predstavnikov. Ssk je zaključila dvostranske razgovore z vsemi slovenskimi komponentami in ugotovila, da ima pobuda splošno podporo. Ta izraz akcijske enotnosti v bistvenih vprašanjih naj bi uresničili v teku januarja.

Besedilo izglasovanega dokumenta

»Deželni svet Slovenske skupnosti je na zasedanju v Mavhinjah poglobljeno obravnaval vladni osnutek za zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Sedanje besedilo je ocenil negativno, ker njegova vsebina ni v skladu z italijansko ustavo, z mednarodnimi pogodbami, ki jih je Italija podpisala, z zaščito ostalih priznanih manjšin v Italiji in z že doseženo stopnjo zaščite.

Slovenska manjšina tudi pri tem življenjsko pomembnem vprašanju ni bila seznanjena s pobudo, ki se je pripravljala, in ni sodelovala pri oblikovanju osnutka.

Najbolj negativne točke Maccanicovega osnutka so po mnenju Slovenske skupnosti naslednje:

Nesprenosljivo je, da osnutek omejuje individualne pravice pripadnikov manj-

šine, med katerimi je na prvem mestu pravica do rabe materinega jezika tudi v odnosu do oblasti, na podlagi kraja, kjer posamezni pripadniki prebivajo. Individualne pravice morajo veljati za vse pripadnike manjšine.

Kar zadeva skupinske pravice, je razumljiva potreba po seznamu krajev, vendar je treba seznam, ki ga je pripravil minister Maccanico, bistveno razširiti, saj izključuje mestna jedra in kraje z izrazito slovensko prisotnostjo, pa tudi podrobneje oblikovati, če gre le za dele nekaterih občin.

Odkloniti je treba vsako možnost preštevavanja manjšine kot sredstva za priznavanje manjšinskih pravic.

Razlikovanje med Slovenci v tržaški in goriški pokrajini ter Slovenci v videmski pokrajini, ki se izraža že v odrekanju narodnega imena, nato pa v različni stopnji zaščite, je naravnost žaljivo. Če je postopnost v videmski pokrajini sprejemljiva, mora zakon vsekakor omogočiti, da tamkajšnje prebivalstvo s časom preide, če to želi, na enako raven zaščite, kot velja na Tržaškem in Goriškem.

Povsem nesprejemljiva je težnja, da bi zaščitni zakon znižal raven že dosežene zaščite in da bi kršil 8. člen mednarodne pogodbe med Italijo in Jugoslavijo, Osimski sporazum, ki jamči za ohranjanje že uveljavljenih zaščitnih ukrepov in za zagotavljanje ravni zaščite, ki jo je že predvideval Posebni statut, priložen London-skemu memorandumu.

Predlagani člani glede šolstva so pomanjkljivi in protislovni in nikakor ne upoštevajo zahteve po šolski avtonomiji.

Ssk in akcijska enotnost manjšine

Slovenska skupnost je s srečanjem, ki ga je imela 13. decembra v Nabrežini s Svetom slovenskih organizacij, dovršila niz dvostranskih srečanj s slovenskimi komponentami glede zamisli o sklicu zbor slovenskih izvoljenih političnih predstavnikov.

Na srečanju so Slovensko skupnost zastopali deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni svetovalec Bojan Brezigar in tržaški pokrajinski tajnik Miro Oppelt, Svet sloven-

SLOVENSKA SKUPNOST V DEŽELI FURLANIJI JULIJSKI KRAJINI ŽELI VSEM SLOVENCEM DOBRE VOLJE BLAGOSLOVLJENE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO TER USPEŠNO NOVO LETO 1990.

skih organizacij pa predsednica Marija Ferletič, član odbora Kazimir Humar, predsednik Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice Damijan Paulin in predsednik Slovenske prosvete iz Trsta Marij Maver.

Povsem odsotni so člani glede družbenogospodarskih interesov manjšine in glede zaščite teritorija, kar bi bilo v korist vsega obmejnega prebivalstva.

Poglobiti je treba vprašanje v zvezi s kulturnimi ustanovami in z državnimi prispevki za slovenske kulturne dejavnosti.

Zakon o zaščiti mora predvidevati oblike posvetovanja in sodelovanja z manjšino, ko bo šlo za uresničevanje in prihodnje dopolnjevanje zaščitnih določil.

Brez teh načel sploh ni mogoče govoriti o zaščitnem zakonu, zato bo Slovenska skupnost na vseh ravneh, po svojih močeh, napela vse sile, da besedilo v samem bistvu spremeni in izboljša.

ZNAMKE VSEH VRST!

Vsem pošiljateljem znamk za slovenske misijonarje želim tudi v njihovem imenu blagoslovljen božič in srečno novo leto 1990! Vsem se zahvaljujem za poslano znamke in se priporočam tudi za naprej!
**SAKSIDA FRANC - VIA BIASOLETTO
125 - 34142 TRST - TRIESTE ITALIA.**

SLOVENSKI KULTURNI KLUB v UL. Donizetti 3, v Trstu, vabi v soboto, 23. decembra, otroke, mladino in starše na FILMSKI VEČER.

Na sporedu bodo Walt Disneyjevi risanki »Dumbo« in »Ostržek« ter Steven Spielbergov film »Roger Rabbit«. Prosto-voljne prispevke bomo zbirali za Sklad Mitja Čuk. Začetek ob 15.30, zadnja predstava ob 18.30.

—o—

V Bruslju so zasedali zunanji ministri dvanajsterice. Govorili so o novih odnosih med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Združenimi državami Amerike.

Trebbče

fto M. Magajna

Proti onesnaženju Jadrana

Hude pojave onesnaženja, ki smo jim bili priča letošnje poletje, ko je cvetenje morja hudo prizadelo kopališko in turistično sezono, je treba takoj zaustaviti: vprašanje okolja ni muha enodnevnica, marveč strateška izbira za prihodnja desetletja. O tem so na Brionih pred dnevi razpravljali štirje predsedniki severnojadranske regije delovne skupnosti Alpe-Jadran. Adriano Biasutti za Furlanijo - Julijsko krajino, Dušan Sinigoj za Slovenijo, Antun Milović za Hrvatsko in Franco Cremonese za Veneto so preučili obveznosti in načrte, pri katerih sodelujejo vse štiri dežele, in sicer v okviru takoimenovane »jadranske pobude«, ki sta jo oktobra v Umagu podpisala Andreotti in Marković. Štirje predsedniki so tudi pozvali obe vladi, naj posežeta, da bi obvarovali Jadransko morje. Če prihaja v njem do znanega pojava »cvetenja alg«, je vzroke treba iskati v človekovih dejavnostih, pa tudi delno v sami naravi, na primer zaradi počasne, a vztrajne rasti poprečne temperature.

Na Brionih je bila sprejeta vrsta pobud. Tako so sklenili, da bodo okrepili načrte, ki jih je izdelala morska opazovalnica delovne skupnosti Alpe - Jadran, ki ima sedež v Trstu. V ta namen bodo namenili

pet milijard lir, ki naj bi šle za študijo o pojavu sluzavosti. Ta denar bodo lahko nakazale dežele in republike same, seveda s privoljenjem obeh vlad. Zavzeli so se tudi za tesno sodelovanje med tržaškim morskim observatorijem in ustanovo ASCOP, ki preučuje mednarodne vode Jadranskega morja. Na ta način naj bi zbrali popolno podatkovno sliko za celotno območje Severnega Jadrana. Nov doprinos k sanaciji morja bo doprinesla mešana družba, pri kateri bodo sodelovale beneška »Venezia Nuova«, slovenska »Hidrogea« in hrvaška »Ingra«. Januarja in februarja in v naslednjih mesecih pa bodo sprožili skupno reklamno akcijo, ki bo usmerjena predvsem v države, od koder prihajajo že tradicionalni turistični gostje.

Novost predstavlja vsekakor tudi velika pozornost, ki so jo namenili zaščiti zraka pred kvarnimi vplivi. Pozornost je veljala seveda tudi onesnaženju, ki ga povzročajo termoelektrarne, kot so na primer tržiška, šoštanjka in Plomin Ena ter Plomin Dve. V sklepnem poročilu naglašajo, da lahko specifično zunanjepolitična akcija deželnih in republiških vlad daje konstruktiven doprinos k smernicam, ki jih sprejemajo osrednje vlade.

ZADRUŽNI DOM V GROPAZI IMA TRI NOVE PROSTORE

V četrtek, 14. t.m., so imeli v Gropadi lepo slovesnost ob odprtju treh novih prostorov v Zadružnem domu, ki sta ga začela gropajska Gospodarska zadruga in kulturno društvo »Skala« obnavljati in dograjevati konec leta 1987. Med krajšo, a prijetno domačo slovesnostjo so predali namenom sobo, kjer bo vadil več kot 40 članski pevski zbor, sejno dvorano in manjšo dvorano, ki so jo namenili potrebam mladine. Med prireditvijo je zbor »Skala«, ki ga vodi Anastazija Purič, zapel šest pesmi, ves program pa je povezoval Aleksander Mužina. Vaščani in gostje so si nato ogledali prostore. Številni so tudi izrekli čestitke ob požrtvovalnosti gropajskih društvenikov in vaščanov nasploh, ki z veliko zavzetostjo pomagajo pri gradnji Zadružnega doma. Zgradba je dejansko, čeprav še ni dokončana, velikega pomena za kulturno delovanje v vasi.

OBNOVITEV DELOVANJA KD »IVAN CANKAR«

Delovanje v KD »Ivan Cankar« pri Svetem Jakobu v Trstu je ponovno zaživel na pobudo Društva zamejskih likovnikov. V soboto, 16. t.m., so v društvenih prostorih odprli razstavo skupine beneških likovnikov. Razstavljeni so dela Antonelle Bertagnin, Giovannija Carliga, Brunette di Lenardo, Michele Gubana, Sandre Manzini, Pavla Petričiča in Sabine Trinko. V imenu organizatorjev je uvodoma spregovoril Sergij Cesar, ki je poudaril, da želi razstava predstaviti delovanje in umetniške dosežke benežanskih likovnih ustvarjalcev, istočasno pa prispevati k oživitvi kulturnega in društvenega življenja pri Svetem Jakobu.

»OB KRESU ŽIVLJENJA«

Pred dnevi je Knjižnica »PINKO TOMAŽIČ IN TOVARIŠI« priredila v Prosvetnem domu na Opčinah srečanje s pisateljico Zoro Tavčar, ki je avtor knjige »Ob kresu življenja«. V knjigi, ki je njeno tretje samostojno delo, je zbranih 20 novel in črtic. Izšla je v letošnji zbirki Goriške Mohorjeve družbe. Delo je predstavila ljubljanska profesorica in publicistka Marta Vozlič. Ta je med drugim dejala, da je knjiga »Ob kresu življenja« drobno delo z bogato vsebino. Vozličeva je menila, da je nastalo iz silne ljubezni do življenja. Napisano pa je v zlahtnem realizmu.

Člani dramskega odseka Kulturnega društva Tabor Drago Gorjup, Konstanca Filipovič, Armando Škerlavaj, Alda Sosič in Olga Lupinc so prebrali nekaj odlomkov iz predstavljene knjige. Sledil je živahen in duhovit razgovor z avtorico, ki je povedala, kako nastajajo njene stvaritve.

TUDI LOKAR V DRUŽBI »FRIULIA«

Na občnem zboru delničarjev deželne finančne družbe »Friulia« so izvolili novi upravni svet, ki je temeljito prenovljen, kar je posledica polemik o domnevnih odgovornostih Friulie pri polomu družbe Cogolo. Že deželni odbor, ki ima to pristojnost, je izvolil novega predsednika upravnega odbora, ki je odslej bivši krščansko-demokratski senator Giuseppe Tonutti iz Vidma, in predsednika nadzornega odbora, socialista odvetnika Enza Mario Giofrèja, tudi iz Vidma. V novem upravnem svetu je tokrat 16, in ne več 15 članov. Zastopane so vse komponente sedanje deželne večine z izjemo liberalcev, ki v komunikeju trdijo, da so se umaknili iz protesta proti strankarski lotizaciji.

30-LETNICA TRŽAŠKE KREDITNE BANKE

Tržaška kreditna banka je v petek, 15. t.m., v tržaškem Kulturnem domu proslavila svojo 30-letnico. Slovesnost je bila razdeljena na dva dela. Večer se je namreč začel v veži pred veliko dvorano, kjer so najprej predstavili razkošno knjigo »Slovensko denarništvo v Trstu«, ki jo je napisal ravnatelj Narodne in študijske knjižnice v Trstu, Milan Pahor, izdala pa TKB. Med krajšo slovesnostjo sta sedanji ravnatelj banke dr. Svetina in predsednik upravnega odbora Egon Kraus izročila priznanja 5 ustanovnim članom, 12 upraviteljem in sedmim dolgoletnim uslužbencem.

Križpot v dolinski občini

fto M. Magajna

OBCNI ZBOR SLOVENSKE KULTURNO GOSPODARSKE ZVEZE

Prvič v 35-letni zgodovini Slovenske kulturno - gospodarske zveze je ta zamejska krovna organizacija priredila svoj občni zbor v Čedadu. Izbira ni bila naključna, saj so že s tem zunanjim dejanjem hoteli poudariti povezanost slovenske narodne skupnosti, ki živi v mejah Italije. Poleg obravnave notranjih vprašanj in problemov so na nedeljskem občnem zboru poglobili predvsem pomanjkljivosti Maccanicovega zakonskega osnutka o zaščitnem zakonu za Slovence ter mesto in vlogo, ki naj bi jo manjšina opravljala v sedanjem času, ko Evropa doživlja korenite spremembe. To so bile teme, ki sta jih podrobneje obravnavala tako predsednik Palčič kot tajnik Udovič. Spored občnega zbora je bil bogat tudi z drugimi točkami. Med drugim je vodstvo organizacije podelilo priznanja zaslužnim članom in organizacijam. Številni pozdravi uglednih gostov in političnih predstavnikov z obeh strani meje pa so potrdili pomen Slovenske kulturno - gospodarske zveze v življenju naše narodne skupnosti. Na občnem zboru so tudi izvolili 107 članov, ki bodo skupno z delegati, katere imenujejo sama društva in skupine, ki so včlanjene v SK GZ, izvolili novi zvezni odbor.

S TRŽAŠKEGA

FEDERALISTI IN SLOVENIJA

V dvorani Slovenske prosvete v Trstu je bilo v nedeljo, 17. t.m., srečanje med predstavniki italijanskega Evropskega federalističnega gibanja in nekaterih novih političnih gibanj v Sloveniji. Tema razgovora je bila odnos Slovenije do evropskega združevanja in sprememb na Vzhodu. Federalisti so pobudo organizirali predvsem zato, da bi seznanili italijansko javnost z dogajanjem v Sloveniji in Jugoslaviji, ki ga pogosto na Zahodu prikazujejo le kot trenje med republikami oziroma narodi.

Vprašanje vključevanja v Evropo pa je v Sloveniji nedvomno zelo občuteno. Srečanja so se udeležili predstavniki ZSMS Roman Lavtar, Slovenske demokratske zveze Dimitrij Rupel, Slovenske socialdemokratske zveze Turnšek in Slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle.

SPOMINSKA PROSLAVA NA OPČINAH

Na openskem strelišču je bila v nedeljo, 17. t.m., spominska slovesnost, posvečena junakom, ki so bili ustreljeni po drugem tržaškem procesu pred posebnim fašističnim sodiščem leta 1941. Svečanost je bila pred spomenikom Viktorju Bobku, Ivanu Ivančiču, Simonu Kosu, Pinku Tomažiču in Ivanu Vadnalu, se pravi v okolju, ki še vedno ni spomeniško urejeno, kot zahtevalo domačini in številne kulturne in politične skupine.

V Cedadu je ta dan bila slovesnost v spomin na osem partizanov, ki so jih ustrelili nacifašisti 18. decembra 1944. Med njimi so bili tudi Slovenci.

Mladi so manifestirali za zaščito manjšine in sožitje

Slovenska študirajoča mladina iz Gorice in Trsta je v soboto, 16. t.m., manifestirala proti vladnemu zakonskemu osnutku za zaščito Slovencev v Italiji. Mladi so nastopili zlasti proti temu, da bi zaščitna zakonodaja uvedla različne oblike zaščite za različna področja, nekatera pa bi bila povsem izključena. Prišlo bi do pravih rezervatov, pa še do preštevanja za nadaljnje kletenje pravic. Izrekli so se za resnično pravični zakon, za sožitje in medsebojno spoštovanje.

Samatorca

fto M. Magajna

V Gorici je bila mladinska manifestacija, ki so se je udeležili tudi nekateri vidni predstavniki slovenskih političnih in družbenih krogov. Iz solidarnosti se je pridružilo tudi zastopstvo italijanskih dijakov, iz Trsta pa so na dveh avtobusih prišli predstavniki vseh razredov slovenskih višjih srednjih šol in še drugi udeleženci. Istočasno so bila v Trstu dijaška zborovanja.

Po zboru na Travniku je šel sprevod po Korzu do občinske palače, kjer je bilo zborovanje. Številni so bili transparenti v slovenščini in italijanščini, ki so opozarjali na pomanjkljive in nesprejemljive vidike Maccanicovega besedila, na izključitev Podgore in goriškega mestnega jedra iz zaščitnih področij, na zadržanje predsednika deželnega odbora Biasuttija in podobno. Pred županstvom so spregovorili v imenu pobudnikov — Mladinske sekcije Slovenske skupnosti, Mladinskega odbora Slovenske kulturno gospodarske zveze in Zveze komunistične mladine Italije, ki so se jim pridružile številne slovenske in italijanske skupine, deželni tajnik Mladinske sekcije Slovenske skupnosti Damijan Terpin, za italijanske dijake Nicola Cernigoj, za tržaške študente Dana Svetina, za goriške študente Gregor Sfiligoj, za Mladinski odbor SKGZ Aleš Waltritsch. Delegaciji študentov sta imeli daljša razgovora z goriškim županom Scaranom in z goriškim prefektom Garsio.

dalje na 13. strani ■

»V čast Korzike sinovi«

(ali kratko evropsko razmišljanje)

S tem verzom Anton Aškerc v pesmi »Napoleonov večer (1810)« spominja na velikega Korzičana — Napoleona Bonaparteja. Njegova politika je namreč v dobi Ilirije dala Slovincem uradno priznanje slovenskega jezika v uradih in v šolah. O vsem tem še danes priča Napoleonov spomenik v Ljubljani. Po uradni germanizacijski habsburški politiki je to gotovo prineslo novo svežino in upanje za narodni razvoj slovenskega ljudstva. Tudi Vodnik je že prej zapel pesem Iliriji oživiljeni v slavo francoskemu cesarju. S tem se je že ustvaril nekak mit, vendar pa je vse to le pozitivno zgodovinsko dejstvo.

Prejšnje dni sem se v skoraj pomladanskem, čeprav spremenljivem vremenu, sprehajal med palmami in kaktusi naravne velikosti ob sredozemski obali Sardinije. Južno morje je nedvomno prinašalo toplino prav v vrtove in gaje hotela, kjer je potekal kongres sardinskih prijateljev. Bučno, a prijetno valovanje, naglo spreminjanje na nebesnem svodu — od svinčeno temnih oblakov do nenadnih sončnih pramenov in skoraj boleče modrine in rahel piš toplih vetrov so kazali prej na poz-

no aprilske kot na decembrske dni. Vsekakor je atmosfera sama nudila vse pogoje za dobro počutje ...

Ob pogledu na morsko gladino se je misel ustavila ob drugem otoku, ki morda severneje meji s Sardinijo — ob Korziki. Verjetno je dežela že geografsko prav tako zanimiva in originalna, čeprav je politično že v Franciji. Sicer pa je bil delček Korzike prisoten tudi tu, saj so delegacijo Korziške zveze sestavljali razni njeni zastopniki, med temi tudi en evropski poslanec. Tudi na sami kongresni tribuni je bilo slišati korziško besedo (kot tudi slovensko).

In prav to in gori omenjeno razmišljanje me je napotilo, da sem poiskal stik s to delegacijo. Beseda je tekla o položaju na tem (ne)francoskem otoku, kjer je etnična problematika precej živa in kjer danes bolj kot Bonaparte slovi nekdanji junak Paoli. Prav tako tudi o situaciji med Slovenci v Italiji in našem sedanjem političnem trenutku.

Beseda je seveda nujno padla na »velikega Korzičana«. Omenjena je bila zgodovinska vloga Napoleonove Ilirije pri nas, združena s hvaležnostjo do takratne francoske oblasti. Seveda pa korziški pri-

jetelji danes ne morejo reči kaj podobnega o svojem velikem rojaku — vsaj ne, kar velja za njih otok in njegovo zgodovinsko (pa tudi današnjo) stvarnost ...

Nova Evropa, izšla iz nedavnih tretjih evropskih volitev in bližajoča se devetdeset letom, nudi spet zanimive in bodrilne vizuale. Vzhodni radikalni premiki vse to samo potrjujejo. Tudi institucionalna Evropa se mora ob vsem tem resno zamisliti. Evropa držav — Evropa narodov? Kam se bo obrnilo kolo zgodovine ob tej dilemi?

Na nedavnem srednjeevropskem kulturnem srečanju v Gorici je prvi predavatelj v svojih uvodnih razmišljanjih med drugim tudi Albanijo vključil v pojem Mitteleurope (spodrsrlaj ali nepoznanje s strani vseučiliškega profesorja?!). In če je v njej lahko ta balkanska do danes sama vase zaprta dežela, tako astronomsko oddaljena od Evrope oziroma njenega političnega pojma, je pa lahko sredozemski otok z vso pravico v pravi Evropi, s svojimi napori in iskanju avtonomije in enakopravnosti z večino.

Slovenija in Korzika — dva prej kulturna in idejna pojma kot politični tvorbi. Prepričan sem, da bo za dežele in narode in druge lahko najti primerno mesto v kulturni, pa tudi politični enotnosti našega kontinenta.

a. b.

Novi župnik v Devinu dr. Giorgio Giannini

Pred dvema mesecema se je od devinske župnije — poleg Devina vanjo spadata še Stivan in Medja vas — poslovil msgr. Ivan Kretič, ki je bil v Devinu kar 34 let. Na njegovo mesto je goriški nadškof Bommarco imenoval dr. Giorgia Gianninija, ki prihaja iz Trsta. Novega dušnega pastirja smo zaprosili za pogovor, na katerega je ljubezljivo pristal.

Gospod doktor, kako bi ocenili svojo dvemesečno izkušnjo v Devinu?

Obračun prvih dveh mesecev je povsem pozitiven. Pri vseh ljudeh sem že prvi dan naletel na prijateljstvo in pripravljenost, ne glede na njihova ideološka ali kulturna stališča. Gre za »fair-play«, ki mi je dal ponovno razumeti, da v odnosih med ljudmi ni ovir, kadar iščeš to, kar družijo, in ne tistega, kar razdvaja, kadar govoriš resnico brez agresivnosti in fanatizma, kadar gojiš miselnost, ki omogoča, da v vsaki osebi in v vsaki situaciji vidiš le pozitivno plat.

Moderni način življenja vodi v osamljenost vsakega posameznika in vsake družine. Duhovnik mora biti človek, ki združuje, njegova naloga je tudi, da pospešuje dialog ne glede na ideološke in jezikovne pregrade; ljudi mora duhovnik usmerjati v pogovor, v sožitje ob medsebojnem spoštovanju in medsebojni strpnosti. Gre za nenadomestljive človeške vrednote, za vrata v bolj krščansko gledanje na življenje, ki ga zares živiš in ne samo z besedami.

Pri vseh ljudeh v Devinu sem naletel na željo po dialogu in na težnjo po skupnem življenju in sodelovanju ob medsebojnem spoštovanju.

Ne manjkajo seveda težave, saj v vsaki skupnosti najdeš fanatika, ki ga mir moti, fanatizem pa je miselna zabloda, ki je silno nevarna. Tudi tu sem naletel — vsekakor manj kot v mnogih drugih krajih naše pokrajine — na človeka, ki bi rad poslal vse Slovence v Emono (Ljubljano), na drugi strani pa na človeka, ki bi rad poslal italijanske okupatorje v Ostio (Rim). V obeh primerih se ne splača izgubljati časa s pogovori. Tudi zaradi tega ne, ker so nekatera izvajanja posledica prevelikega števila kozarcev vina: alkohol in ignoranca sta silno nevarni koktail. Če pa tako govori, kdor zahaja v cerkev, ga moram kot duhovnik opomniti, da je krščanstvo Kristusova vera in da Jezus govori o ljubezni do Boga in bližnjega, da govori sv. Pavel o ljubezni, ki je potrpežljiva in sladka. Kdor je tako trmast, da tega ne razume, je verjetno zgrešil veroizpoved.

Kdo je novi župnik v Devinu?

Dr. Giannini do pred kratkim univerzitetni profesor

Odprtost do mene se je pokazala na različne načine. Tako je na primer spontano nastala skupina moških, ki belijo notranjost župnišča. V njem ne biva več župnik (sam še vedno bivam na Rocolu - Melara, čeprav mi je devinski prijatelj dal na razpolago svojo hišico v starem delu vasi). V župnišču, ki naj postane dom, odprt za vso skupnost, smo že imeli v gosteh kakih dvajset mladih, šlo je za voditelje skavtov, ki pripadajo tržaški skavtski organizaciji. Dokler bo župnišče še last župnije, mislimo dati na razpolago kako sobo tudi drugi mladinski skupini, na primer mladim iz organizacije AGESCI ali TSK.

Skupina prostovoljnih delavcev je večkrat imela dopoldanske malice; vse je potekalo v vzdušju velikega bratstva, saj so bili prisotni ljudje različnih prepričanj, od katoličana do nasprotnika duhovnikov, od socialistov do aristokrata, od Slovencev do Italijana in celo Francoza. Nekaj težav sem naslednji dan imel z njihovimi ženami.

Po nasvetu in s sodelovanjem nekaterih članov župniškega sveta smo opravili nekatera dela v cerkvi. Tako je bila delno preurejena električna napeljava in so bili nastanjeni mikrofoni ter zvočniki tako v devinski cerkvi, katere zavetnik je sv. Duh, kot v cerkvi svetega Janeza Krstnika, ki je župna cerkev in v katero zahajajo verniki iz Stivana in Medje vasi. Začel sem tudi obiskovati družine. Mnogi so me povabili na večerjo, nekajkrat se je skupina družin zbrala v kaki hiši, kjer smo molili rožni venec ali razmišljali o božji besedi.

Zelo pozitivni sta odprtost in sodelovanje, na kateri sem naletel pri duhovnikih sosednjih župnij, kot so zlasti g. Ugo Bastiani (Sesljan), g. Jože Markuža (Mavhinje) in g. Arnaldo Grego (Ribiško naselje). Msgr. Ivan Kretič je vedno na razpolago za nasvete, zlasti kadar nastane kaka težava, ali ob posebnih priložnostih, kot je na primer spovedovanje. Naj ga Bog še dol-

go ohrani pri dobrem zdravju, da bo lahko po potrebi priskočil na pomoč v Devinu.

Kot nam je znano, Vi ne prihajate iz dušnega pastirstva, saj ste bili do pred kratkim profesor na tržaški univerzi. Kako da ste se odločili za novo stran v svojem življenju?

V zadnjih letih svojega univerzitetnega življenja — po 21 letih poučevanja na univerzi sem zdaj v pokoju — sem večkrat mislil, da bi se ves posvetil službi Cerkev. Razlog, da sem zapustil univerzo, je treba poiskati v nekaterih težavah, ki sem jih imel v tistem okolju, poleg tega me je Cerkev jasno naprosila, naj ji bom na razpolago. Nisem se pa naveličal kulture in še dalje berem ter se v okviru možnosti tudi izobražujem. Stik z univerzo se ni popolnoma prekinil, na Inštitutu za fiziologijo imam še vedno svojo pisalno mizo, svoje knjige in pisalni stroj. Skušam po svojih močeh najbolje izkoristiti pri svojem delu, kar sem se naučil prej; predvsem skušam s pridom izkoristiti svojo diplomsko operaterja na področju kratkih terapij za fizično in psihično ravnovesje.

Kar zadeva Cerkev, je dela veliko, duhovnikov pa je malo. Če pogledamo na slovenski kler, je stanje skoraj falimentarno. Tudi zaradi tega sem z veseljem sprejel zadnjo službo, čeprav je moja slovenščina silno pomanjkljiva. Govorim tekoče, ne da bi prej mislil po italijansko, toda moj besedni zaklad je še skromen. Vsekakor opažam, da do stika z ljudmi prihaja najprej na globoki čustveni in šele nato na jezikovni ravni. Za duhovnika je sicer važno, da dobro govori jezik vernikov, a je še bolj važno, da ima ljudstvo rad.

Prišli ste v devinsko župnijo, se pravi na jezikovno mešano področje, s še kar dobrim znanjem slovenskega jezika. Za Italijana je to, žal, nekaj, skoraj bi rekli, izjemnega. Odkod Vaše znanje slovenščine?

Ko sem bil v semenišču, sem obiskoval tečaj slovenščine, ki ga je vodil prof. Martin Jevnikar (leta 1961 in 1962). Nato sem imel mnoge priložnosti za nadaljevanje učenja jezika, zlasti potem ko sem po študiju na univerzi in predvsem po misijonskem poučevanju v Afriki (od leta 1975 do leta 1979 v mestu Monrovia v Liberiji) začel zahajati v slovensko družbo, hodil zelo pogosto v Slovenijo (kjer nisem spregovoril niti ene italijanske besede), začel poslušati radijske oddaje ter brati knjige. Nisem seveda veliko bral, ker je bilo časa vedno premalo. Bolj kot branje pa so mi koristili izleti na Kras ali v gore v družbi dr. Rafka Dolharja, med katerimi sem skušal čimveč govoriti slovensko. Če bi moral narediti seznam vseh tistih, ki so mi pomagali pri učenju tega jezika, bi moral napisati celo knjigo, omeniti pa moram svoje prijatelje v Barokvljah (kjer še vedno vsak dan mašujem, ob delavnikih v slovenskem jeziku), ki so me pred leti z odprtim srcem sprejeli medse in mi dali čutiti, da sem njihov. Ta sprejem je bil tisti vzvod, ki me je prisilil, da sem ta jezik začel smatrati za svojega, in slovenski svet za svoj svet. Njegove posesti se prej nisem zavedal, zavest pa sem začel šele pridobivati. Svojim barokvljanskim prijateljem bom zato vedno hvaležen.

Dejstvo, da imaš nekatere korenine, je morda nekaj, kar ima veliko moč. Družinske kore-

Msgr. Ivan Kretič se poslavlja od devinsko-nabrežinskega župana Bojana Brezigarja

Legenda o begu Svete družine v Egipt

Devinski skavti smo delovanje v šolskem letu 1984/85 namenili zbiranju ljudskega blaga v domači vasi in okolici. Obiskali smo več starejših ljudi, ki so nam pripovedovali najrazličnejše stvari. Med najbolj navdušenimi pripovedovalkami je med tistimi obiski bila gospa Marija Mervic Legiša, po domače Kupčeva, iz Devina. Gospo smo obiskali tudi na praznik svetih treh kraljev leta 1985, da bi ji voščili ob novem letu. Ob tisti priliki nas je vprašala, če nam je povedala zgodbo o tem, kako sta sveti Jožef in Marija morala z Jezuškom zbežati v Egipt, da bi se rešila Herodovega preganjanja. Ko smo ji rekli, da ne, nam je pričela pripovedovati naslednjo legendo:

Prav gotovo poznate tisti del evangelija, kjer je povedano, kako so se sveti trije kralji ustavili pri kralju Herodu in ga prosili, naj jim pove, kje se je rodil judovski kralj, da bi se mu šli poklonit in kako se je kralj Herod ustrašil, da bi mu novorojeni kralj odvzel oblast. Slišali ste gotovo tudi za to, kako se je kralj Herod odločil, da dá pomoriti vse novorojenčke v deželi, da si tako zagotovi oblast in da je angel v spanju obiskal svete tri kralje in jim svetoval, naj se ne vračajo k Herodu. Svetemu Jožefu pa je naročil, naj vstane, vzame dete in Marijo in naj

zbeži v Egipt. Ta del zgodbe o Jezusovem življenju je vsem znan, malokdo pa ve, kako je sveta družina bežala v Egipt in kaj vse je doživela na tem begu.

Sveti Jožef se je ob angelovih besedah prestrašil, ker je poznal kraljevo krutost. Vedel je tudi, da je pot za tako malega otroka in njegovo mater nevarna zadeva. Ni pa omahoval in si pomišljal. Vstal je, obrazložil Materi božji, kaj mu je povedal angel, in ji naročil, naj se pripravi za na pot. Sam pa je stopil v hlev, pripravil oslička, ki je veselo zastrigel z uhlji, ker ga je veselilo, da se bo znova odpravil na pot in da bo tokrat nosil tudi novorojenega Jezuška. S seboj so itak imeli zelo malo stvari. Cule so bile kmalu povezane, bariglica napolnjena z vodo je že visela na eni strani tovornega sedla in ko je bila še trdna noč, je sveta družina zapustila za seboj betlehemske planjave. Šli so mimo

ognjev, kjer so prenočevali pastirji in nihče ni opazil njihovega bega. Še celo psi, ki so bili ponoči še posebej pazljivi čuvaji čred, so mirno gledali, kako je neki mož za povodec vodil osliča, na katerem je sedela mlada žena in pestovala dete.

Naslednje jutro je na planjave pred Betlehemom pridirjala četa konjenikov, ki so iskali dvoletne in mlajše dečke in jih morili. V vasi se je razlegal jok mater in drugih, ki so izgubili svoje otroke ali bratce. Vojaki so bili neusmiljeni, iskali so otroka, ki so se mu priklonili modri z Vzhoda, a ga niso našli in zato so bili še bolj besni. Spraševali so in silili v ljudi, da bi jim povedali, kam so zbežali, a nihče jim ni znal pomagati. Končno so našli nekaj sledov in za četo konjenikov se je kmalu dvigal bel oblaček prahu, kajti konje so pognali v galop, da bi čim prej dohiteli dete, o katerem so modri rekli, da bo novi judovski kralj, da bi ga po Herodovem naročilu umorili.

Sveta družina je medtem bežala skozi vasi in gmajne proti morski obali. Hitela je, kajti sveti Jožef je vedel, da jim bodo vojaki kmalu na sledi in zato je stalno naročal Mariji, naj pazi, ali bi kje v daljavi opazila oblaček prahu, ki bi napovedoval, da se jim bližajo vojaki. Srečevali so ljudi, ki so delali na polju, videli pastirje, ki so pasli drobnico, a malokdo je bil pozoren na popotnike, saj je bil to čas, ko so po cestah Palestine hodili številni potniki, ki so se vračali na svoje domove po popisu, ki ga je odredil cesar Avgust. Opravili so že dolgo pot in osliček je bil truden. Sveti Jožef se je zato ustavil pod veliko figo, ki je rasla ob pravkar zoranem polju, da bi se oddahnili. Posedli so pod drevo in nekaj pojedli. Tedaj je na njivo prišla žena. Čez rame je nosila sejalno malho in videti je bila vsa izmučena od dela. Bila je vdova. ki se je trudila, da bi na skopi zemlji pridelala dovolj živeža zase in otroke. Ko je Marija videla njeno trpljenje, je vstala in stopila k njej ter ji rekla: »Dobra žena, sedi in se odpočij. Če dovoliš, bom sama posejala pšenico.« Žena je bila presenečena ob tolikšni ustrežljivosti. Rada je vristala in podala malho Materi božji, sama pa je sedla pod drevo. Marija je skrbno posejala njivo in ravno ko je vrgla zadnje pest semena, je v daljavi videla oblaček prahu, ki so ga vzdigovali Herodovi jezdec. Tudi sveti Jožef je že opazil bližajočo se nevarnost in je pripravil oslička za beg. Pozdravila sta ženo, ki se je vsa srečna zahvaljevala za pomoč in odhitela. Minilo je le nekaj minut, ko so dobro vdovo obkolili Herodovi vojaki. Njihov poveljnik je zalajal vanjo: »Ženska nemarna, si videla iti tod mimo nekega moža z osličem, na katerem je jezdila mlada žena s komaj rojenim otrokom?«

»Videla sem jih, videla«, je rekla vdova. »Ko je bila ta njiva posejana sta bila tu, sedaj pa, kot vidite, sem prišla pogledat, kdaj bo treba žeti, kajti pšenica je že zrela.« Mati božja je namreč prosila Gospoda, naj jih reši nevarnosti in dobri Oče, je naredil, da je pšenica, ki jo je bila posejala Mati božja, dozorela v nekaj minutah. Ko so vojaki to slišali, so si mislili, da je to bilo pred veliko meseci in zato so spremenili svojo pot in šli iskat drugam ubeglo sveto družino.

Sveti Jožef in Marija pa sta naprej hitela proti Egiptu. Hodila sta in hodila ter prišla v puščavo. Bližal se je večer in nista vedela, kje

bi si pripravila ležišče. Sveti Jožef se je namreč umaknil s poti, ki so jih navadno uporabljali potniki na poti v daljni Egipt. Zašli so v pravo divjino. Kraji so postali vedno bolj kamniti in slišati je bilo divje zveri, ki so se oglašale v temi. Sveti Jožef je bil v vedno večjih skrbih zaradi prenočišča, saj za nobeno ceno ni nameraval prenočiti na prostem. Tedaj je v temi zagledal nekje daleč ogenj in poln upanja, da bo tam našel dobre ljudi, je z osličkom in družinico odhitel tja.

Ko se je precej približal ognju, je naenkrat videl pred seboj nekoga, ki je nosil na hrbtu vrečo in tudi hodil proti pejci, iz katere se je svetilo. Kraj je bil zelo divji in sveti Jožef se je že bal, da bo nevarno, toda skrb za novorojeno Dete je bila večja od strahu in zato so nadaljevali pot. Ko so se približali pejci, je sveti Jožef zaklical v pozdrav in po tamkajšnji navadi napovedal, da prihaja kot prijatelj in gost. Povedal je, da ima s seboj tudi mater z novorojenčkom in da prosi za prenočišče. Pri vходу se je pojavil neki možki, ki je zaklical v noč, da bi bilo nevarno prenočiti v njihovi bližini, ker imajo pri sebi gobavca. Tedaj pa se je oglasila Mati božja in s svojim milim glasom prosila, naj jih sprejmejo v jamo, da se ne bojijo, da bi se okužili. Možki pred vhomom pa je bil neomajen. Celo groziti je začel in tedaj je sveti Jožef spoznal, da so prišli do razbojniškega gnezda. Že je obupaval, ko se je naenkrat prikazala še ženska, ki je v naročju nosila jokajoče dete. Obrnila se je do možkega, ki je grozil svetima popotnikoma in ga prosila: »Dovoli, da prenočijo pri nas. Glej, neki glas mi pravi, da nama bosta prinesla srečo.«

Moški se je omehčal in dovolil, da so se približali jami. Osliču so vrgli nekaj sena, sveti Jožef in Marija pa sta pristopila k ognju. Tedaj sta ugotovila, da je otrok, ki sta ga prej videla v naročju usmiljene žene, resnično gobav. Ko sta prisledla, sta njuna gostitelja začela pripovedovati. V tiste samotne in divje kraje sta se umaknila, ker nista hotela, da bi njunega otroka morali prenesti v nesrečne doline gobavcev, kjer so po zakonu morali živeti in umirati tisti, ki jih je zadela ta bolezen. Med ljudi sploh nista mogla ali smela. Mož je postal nekakšen razbojnik in v tisti jami sta čakala, kako se bo otrokova bolezen razvijala.

Sveti Jožef in Marija sta pozorno poslušala njuno zgodbo, povedala sta svojo in vprašala za pot, ki bi ju varno pripeljala v Egipt. Razbojnik je dobro poznal tiste kraje in jima je obljubil, da jima bo zjutraj pokazal najboljšo in najbolj varno stezo, ki jih bo pripeljala iz puščave.

Mati božja pa je imela še eno prošnjo. Obrnila se je do žene in jo prosila, če bi ji lahko segrela nekaj vode, da bi okopala Jezuška. Dobra žena je bila takoj pripravljena pomagati. Na ognjišče je dala velik kotel, vanj vlila vode in podkurila. Prav kmalu je bila voda gorka in Marija je vodo vlila v nečke ter v njih okopala Jezuška. Nato so šli spat.

Ko je zjutraj sveta družina odšla po stezi, ki jo je opisal razbojnik, je njegova žena nenadoma opazila, da Marija ni izlila vode, v kateri je okopala Detece. Neki notranji glas ji ni dal miru in je rekla svojemu možu: »Poslušaj, kaj pa, če bi tudi jaz umila najinega fanta v tej vodi? Glej, neki glas mi pravi, da ta dva potnika in njun otrok, niso nekaj običajnega, saj

bi se vsakdo bal prespati noč skupaj z gobavcem, ta dva pa sta bila popolnoma mirna, kot da bi ju pred boleznijo varovala neka čudežna moč.«

»Poskusi,« je rekel mož, ki si ni upal misliti, da bi mu sin kdaj ozdravel. Istočasno pa ni hotel prizadeti žene, ki se ni in ni mogla sprijazniti s sinovo usodo in je trdno verovala, da bo prišel dan, ko bo ozdravil.

Mati je vodo iz nečk spet prelila v kotel in jo pogrela. Pazila je, da ne bi bila prevroča in posebno skrbno jo je spet vlila v nečke ter vanje položila bolnega otroka. Dete se je nenadoma nasmehnilo in zakrtilo z ročicami. Hraste so same odpadle in bule so splahnele, in bil je zdrav.

Lahko si predstavljate, kako sta bila starša srečna in kako sta slavila Gospoda, da jima je poslal na pot tista čudna begunca.

Minilo je triintrideset let in Jezus je na veliki petek visel med levim in desnim razbojnikom. Eden izmed obeh hudodelcev se je iz nje ga norčeval, češ: »Ali nisi ti Kristus, reši sebe in najuj!« Drugi pa je prvega svaril, naj ne preklinja in je Jezusa prosil, naj se ga spomni, ko pride v svoje kraljestvo. Jezus pa mu je rekel: »Resnično ti povem, še danes boš z menoj v raju.« No, ta spreobrnjeni razbojnik je bil tisti razbojnikov sin, ki je ozdravil, ker ga je mati okopala v vodi, s katero je Marija umila Jezuščka.

Svetogorska pesmarica

V okvir številnih pobud, ki sodijo v 450-letni svetogorski jubilej, štejemo tudi izid zbirke svetogorskih pesmi jeseni letos. Zanj je poskrbel župnijski urad Solkan, pri izdaji pa so sodelovali p. Vid Lisjak, Vinko Paljk in Jože Trošt. Uredniki so pregledali razne tiskane zbirke in tudi rokopise, tako da se je nabralo večje število nabožnih zborovskih pesmi. Izkazalo se je, da je Sveta gora tista slovenska božja pot, v zvezi s katero je bilo uglasbenih največ pesmi.

Na začetku zbirke, ki nosi naslov »Svetogorske pesmi«, je objavljen kratek priložnostni zapis koprškega škofa msgr. Metoda Piriha, sledi uvodni komentar glasbenika in duhovnika prof. Jožeta Trošta. Le-ta je tudi opravil izbor za objavo in vanj uvrstil 60 pesmi. S svojimi deli so zastopani naslednji skladatelji: Ivan Laharnar, Vinko Vodopivec, Anton Klančič, Stanko Premrl, David Doktorič, p. Angelik Hribar, Miroslav Brumat, p. Hugolin Sattner, Janko Leban, Jože Trošt, p. France Ačko, Anton Jobst, Matija Tomc, Lojze Mav, Avgust Ipavec, G. de Zuccoli in Marinka Lasič. Kot vidimo, jih je več kot polovica Primorcev, a so se s svetogorskimi bledili spoprijeli tudi nekateri glasbeni ustvarjalci iz notranjosti Slovenije. Glede pesmarice pa gotovo drži, kar je urednik prof. Trošt zapisal v uvodu: »Naj bo kot mejnik med preteklim in prihodnjim. Dala nam je pregled nad dosedanjo tvornostjo, s tem pa omogočila, da se bo le-ta ohranjala in razvijala naprej.«

Na predvečer osrednje slovesnosti ob svetogorskem jubileju, 7. oktobra letos, je večji izbor pesmi iz zbirke v baziliki na Sveti gori na samostojnem koncertu zapel zbor organistov in organistinj »Sončna pesem«, ki ga vodi prof. Trošt. Le-tem je dodal še »Staroslovensko sv. mašo« v čast svetogorski kraljici Vinka Vodopivca, ki jo je izdala Narodna tiskarna v Gorici. Isti pevski zbor je pred kratkim posnel svetogorske pesmi za kaseto, ki bo predvidoma izšla prihodnje leto.

Lev Detela

Prikaz Jezusovega rojstva v knjigi nemškega pisatelja von Brentana

Leta 1833 je nemški romantični pisatelj Clemens von Brentano objavil nenavadno knjigo. Pod naslovom »Življenje in trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa in njegove svete Matere« je opisal videnja vestfalske redovnice Ane Katarine Emmerich. Leta 1818 je prišel prvič v Dülmen pri Münstru, kjer je bolna avguštica živel. Ponotranjeni bogoiskalec Brentano je s čustvenim zanosom in naivno neposrednostjo prisluhnil vizijam in izpovedim stigmatizirane nune, ki so ji ugovarjali tudi mnogi duhovniki in teologi, medtem ko je škof iz Münstra uvedel preiskavo.

Clemens von Brentano ni strogo sledil Katarinemu pripovedovanju, temveč je na dramatično razgiban in izredno barvit način napisal roman o Kristusovem življenju in trpljenju. Besede in podobe so mu takorekoč lile na papir. Posegel je daleč v predzgodovino Jezusovega rojstva in s tankočutno nadrobno spregovoril o Marijinih starših in o Jožefu, ki ga je slikal prav tako kot pozneje odraščajočega Jezusa sredi vsakodnevnega dela in skrbi.

Ana Katarina Emmerich je von Brentanu risala podobe, ki so včasih segale v najmanjše podrobnosti, o katerih Sveto pismo ne poroča, Cerkvene in zdravniške komisije niso odkrile zmedenosti, histerije ali zasebnih namenov ter zlorab, vendar se o primeru niso jasno izrekle. Leta 1899 so uvedli proces za proglasitev k blaženim.

Von Brentano je ostal v Dülmu do Katarinine smrti leta 1824. Nuna je bila preprosta, a izredna žena iz revne vasice. S pisateljem, ki je ob pisanju vizij postal pravi romar za Kristusom, se je pogovarjala v takoimenovanem »plattdeutsch«, v dolnjenemščini, kot jo govorijo na nemškem zahodu ob belgijski in nizozemski meji, v Schleswig-Holsteinu in na nekdanjem nemškem Vzhodu, von Brentano pa je to samosvojo govorico sproti prelival v knjižno visokonemščino.

Obširno delo je lani in letos izšlo pri celovski Mohorjevi založbi tudi v slovenščini. Prevredla ga je sestra Josipina Novačan, spremne opombe pa sta napisala Anton Opetnik in Dietrich Kurt Büche. Obe knjigi skupaj obsegata 544 strani.

Medtem ko Brentano v drugem delu na grozljivo podoben način slika tudi Jezusove muke na križu, je v prvem delu poleg globinske žalosti zaradi grehov svetá izredno veliko svetlobe. Pred bralcem se razprostira pisana preproga duhovno učinkovitih podob. Jezusovo rojstvo se zaiskri iz Brentanove knjige kot vznemirljiva resnica stvarstva. Tisto, kar je najprej izgledalo kot rov betlehemske temé, kot zakotna votlina za razpadlim zidovjem, je nenadoma obsiana od nenavadno mogočne svetlobe. Pisateljevi stavki se v lepi, melodični nemščini iskri v resnico svete noči:

— Votlina je bila vsa svetla in Marija sama kot v plamenih. Jožefu je bilo, kot da vidi goreč grm kakor nekoč Mojzes ... Svetloba okrog Marije je naraščala. Svetilk, ki jih je bil Jožef nametil in prižgal, ni bilo več videti. Marijina široka bela obleka ji je padala v gubah do tal. Okrog polnoči ... je svetloba okrog nje še bolj zažarela. ... Videla sem bleščeče, čisto majhno dete, ležeče na odeji pred Marijo; njegov blesk

je prekašal vso drugo svetlobo. Marija je še bilá zamaknjena. Ko se je dete zganilo in zajokalo, se je Marija ozavestila. Dvignila je otroka k prsim in ga zavila ... —

Pisatelj slika rojstvo božjega otroka sredi temé poganstva kot ljubezniv človeški dogodek, ki pa ga takoj s stopnjevanim opisovanjem nenavadnih svetlobnih pojavov preoblikuje v vznemirljivo duhovno skrivnost. Jezus se rodi kot Ogenj novega življenja, kot Luč svetá, ki bo predrugačila in odrešila svet.

Clemens von Brentano, ta véliki besedni mojster nemške romantike, ki je z Achimom von Arnimom izdal slovitó zbirko ljudskih pesmi »Dečkov čudežni rog«, je tudi s pomočjo vizij Ane Katarine Emmerich prestopil h katolištvu. Leta 1778 rojeni avtor je umrl leta 1842 v Aschaffenburgu.

V prikazovanjih Ane Katarine Emmerich se Jezusovo rojstvo zaiskri v temo svetá kot rojstvo Vstajenja iz trpljenja. V jeziku iz svojevrstnih prispevkov nenadoma zagledamo pastirje. Vznemirjeni so zaradi čudovite noči. Brentano pripoveduje:

— Ko so se razgledovali, so opazili svetlobo nad votlino. Kar se spusti nanje bleščeč oblak. V njem se je vse gibalo in se končno izoblikovalo v različne postave. —

Ana Katarina Emmerich je zaslišala sladko in mogočno, a vendar nežno petje. Videla je, da so se pastirji prestrašili. Prikazali so se jim angeli, prepevajoč glorio.

— Prvi so prišli v votlino trije najstarejši pastirji z darovi. Pri vhodu so pripovedovali Jožefu, kaj so jim oznanili angeli, in da prihajajo počastit in obdarovat Dete obljube ... Prišli so še drugi pastirji z ženami in otroki in prinesli darila. Pred jaslicami so peli ljubke psalme in kratke verze ... Prinesli so ptiče, jajca, med in raznobarne tkanine. Trije najstarejši pastirji so pozneje prihajali izmenoma in pomagali Jožefu, da je v votlini vse udobneje uredil. Tudi več pobožnih žená ... je menjaje prihajalo k sveti družinici, prinašale so različne potrebščine, kuhale in prale ... —

Von Brentano je videl, da je Ana Katarina Emmerich v telesnem in duševnem trpljenju pokazala, da živi iz vere. Leta 1812 so se ji pojavile rane na rokah in nogah ter na prsni strani. Okrožni zdravnik dr. Wesener je menil, da gre za prevaro. Po natančnih pregledih in opazovanjih pa je popolnoma spremenil prvotno mnenje. Zapisal je: »Na glavi ni nobene rane, kri polzi iz razširjenih znojnic, v obliki krone okrog glave. Videti je, kakor da poti krvavi pot. ... Stigme na rokah in nogah so prave rane.« Od leta 1817 dalje so ti pojavi vedno bolj pojemali, pozneje pa so skoraj popolnoma izostali. Podoba je, da je verska vizionarka iz Dülma radost vere v Vstajenje in muke Jezusovega trpljenja materializirala v mukah lastnega življenja. Dunaški strokovnjak za patološko anatomijo, univerzitetni profesor dr. Hans Bankl, piše v knjigi »Zakaj so zares umrli«, ki je letos izšla na Dunaju, da gre za pojav, ki ga je v Svetem pismu sporočil apostol Luka z besedo ob opisu Jezusovega trpljenja na Oljski gori: »In njegov pot je postal kakor kaplje krvi, ki so tekale na zemljo. In ko je vstal od molitve in prišel k učencem, jih je

Prikaz Jezusovega

■ nadaljevanje iz strani 9

našel speče od žalosti. Rekel jim je: 'Kaj spite? Vstanite in molite, da ne pridete v skušnjavo!' — Medicinsko gledano gre za izredno redki pojav takoimenovane hemohidroze. Duševna stanja posebne vrste vplivajo na vegetativni živčni sistem in obremenijo žleze znojnice. Vzroki teh krvavitvev pa so lahko tudi drugačni in povezani z nenormalnim nagibanjem h krvavenju. Tudi Ana Katarina Emmerich je s fizičnimi znaki telesnega in duševnega trpljenja hotela svet pozvati k budnosti, k zavestni hoji za Kristusom.

Clemens von Brentano opisuje v prvem delu svoje knjige, ki jo je napisal po srečanjih z redovnico iz Dülma, na podroben način številne dogodke ob Jezusovem rojstvu. Njegovi opisi so slikoviti kot imenitne jaslice z najrazličnejšimi figurami in motivi. Pred bralcem se odpira pogled na širono pokrajino, ki je kljub zimskim mračinam pretkana z neko nenavadno duhovno svetlobo novega življenja, ki ga je napovedalo rojstvo božjega otroka v sveti noči. Podrobno je opisano tudi obrezovanje s petimi duhovniki in ženo, ki jim je stregla pri opravi. Predstavljeno je na realističen način. Jezušček ponoči joka in je zelo nemiren. Marija in Jožef ga tolažita, zibljeta in nosita po votlini.

Na nebu se pojavi krogla, iz katere lije mogočna svetloba. Trije kralji ji sledijo, saj je svetlejša od dneva. Kadar se zvečer dvignejo na pot, je rdečkasta kakor mesec v vetrovnem vremenu.

Pokrajina, po kateri stopajo modri iz Jutrovega, je posuta z razvalinami starega poganskega časa. Ana Katarina Emmerich vidi, »kako so se sešli v nekem porušenem mestu. Stale so le še vrste visokih stebrov in tu in tam visoki, dobro ohranjeni kipi.«

Brentano opisuje potovanje treh modrih do Betlehema. Ne kaže jih, kot imenitne mogočnike, temveč kot dostojanstvene tujce, ki govorijo o zvezdi in o novorojenem otroku.

Svetloba nad betlehemsko votlino z jasicami je važno razpoznavno znamenje skrivnostnega dogodka.

Brentano piše, da so se trije kralji ustavili v dolini, kjer je bila votlina, in začeli postavljati šotore. Jožefu so »preprosto povedali, da prihajajo molit novorojenega kralja Judov... Pred Marijo so govorili otroško preprosto in s pristrčno ljubeznijo... V dušah jim je valovalo veselje mnogih stoletij ob izpolnjeni obljubi.«

S strani knjige »Življenje in trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa« zvene pretresljiva videnja mističnih verskih zaznav in spoznanj. Danes mnogi taka spoznanja odklanjajo, saj se odtegujejo racionalnim posegom. Romantika pa je bila utripu verske skrivnosti še predana z dušo in telesom. Tako je tudi Clemens von Brentano v Ani Katarini Emmerich in njenih videnjih našel posrednika med Bogom in svetom. Od rojstva v Betlehemu in vstajenja pa vse do Marijine smrti in njenega vnebohoda v blestem povelčanem telesu sveti iz Brentanove knjige o mističnih videnjih Ane Katarine Emmerich magična Zvezda novega upanja, ki opozarja na rojstvo božjega Sina. V Betlehemu, ki je v hebrejščini simbolična beseda za »Hišo kruha«, leži v skromnih jasicah Jezušček, ta kruh novega svetá in nebá.

Clemens von BRENTANO: Ana Katarina Emmerich (VIDENJA): ŽIVLJENJE IN TRPLJENJE NAŠEGA GOSPODA JEZUSA KRISTUSA (dve knjigi): 336 in 208 strani. Mohorjeva založba v Celovcu (1988 in 1989).

Trikratno begunstvo svetogorske milostne podobe

Zaključuje se svetogorsko leto, v katerem so verniki na Primorskem, v Sloveniji in sosednji Furlaniji praznovali 450-letnico nastanka te znamenite božje poti. Znano je, da glavni oltar bazilike na Sveti gori krasí slika Matere božje, ki jo je daroval svetišču leta 1544 oglejski patriarh Marko Grimani. Ta podoba, imenovana tudi milostna, je v teku stoletij postala kar nekakšen simbol Goriške, njena razburkana zgodovina pa na svoj način odseva vso zapletenost kulturnih in nacionalnih razmerij na tem koščku slovenske zemlje.

Primerno je, da o njej nekoliko izčrpnje spregovorimo v božični številki Novega lista, saj njen osrednji motiv izhaja prav iz božičnega svetopisemskega dogajanja. Na sredini slike je namreč upodobljena Marija z Jezuščkom v naročju, na njeni desnici je naslikan prerok Izaija, na levi pa Janez Krstnik. V ozadju horizontalno poteka pas, ki označuje hribovje. Marija ima nekoliko nagnjeno glavo in je pogled uprla v malega Odrešenika, k njemu pogleduje tudi prerok Izaija, Janez Krstnik pa se je zazrl nekam v neznano. Različne razlage se pojavljajo v zvezi s širšim pokončnim temnim pasom za Marijino figuro. Pomenil naj bi namreč drevo spoznanja, drugačna razlaga pravi, da je to pokončni krak Kristusovega križa, tolmačijo pa ga tudi kot naslonjalo prestola. Vsekakor je slika delo beneške slikarske šole iz prve četrtine 16. stoletja, izdelal naj bi jo Palma Starejši, nekateri jo pripisujejo Girolamu da Santacroce, povezujejo pa jo tudi z Bellinijem in Veronesejem.

V letu, ko je ta znamenita slika prišla na Sveto goro, je že bila dokončana nekdanja bazilika, zgrajena v prehodnem gotsko-renesancnem slogu. Znana je stara grafika iz 18. stoletja, ki je nastala kot spomin na posvetitev cerkve leta 1544 in prikazuje slovesen prenos Marijine slike vanjo. Ze najstarejša tiskana dela, ki opisujejo zgodovino Svete gore, omenjajo milostno podobo kot darilo v Benetkah živečega oglejskega patriarha, tako da je njen kulturnozgodovinski

izvor zanesljiv. Sicer pa to ni prvi Marijin lik, ki so ga častili na Sveti gori. V kapeli prikazanja za glavnim oltarjem svetogorske bazilike hranijo poznogotski kip Marije z Jezusom, ki ga je po mnenju dr. Emilijana Cevca verjetno izdelala neka furlanska rezbarska delavnica, morda Francesca in Pietra Floreanija iz Vidma; v tem mestu se namreč pojavlja med leti 1530-1540. Obstoja pričevanja, da so k temu kipu prihajali verniki na Sveto goro še pred časom, ko so nanjo prinesli znamenito sliko.

Leta 1717 je milostna svetogorska podoba bila slovesno kronana na goriškem Travniku. Slovesnost je opravil vatikanski odposlanec pičenski škof Jurij Francišek Ksaverij Marotti, zlati kroni pa je darovala plemkinja Ana Katarina Schellenburg iz Ljubljane. Avstrijski cesar Jožef II. je tako kot mnoge druge ukinitel tudi samostan na Sveti gori, cerkev pa je bila zaprta in razkrita. Slika Matere božje je tako leta 1786 dobila zavetje v župnijski cerkvi v Solkanu, kjer je ostala do leta 1793. Takrat je namreč svetišče na Sveti gori bilo ponovno odprto, podoba pa so prenesli nanjo v slovesni procesiji, ki se je pričela v goriški stolnici.

Maja leta 1915 so izbruhnile sovražnosti na soški fronti, Sveta gora pa se je znašla v samem osrčju bojev. Ze kmalu je postalo jasno, da jo bodo Italijani z obstreljevanjem in naskoki skušali osvojiti, zato so jo frančiškani zapustili in s seboj odnesli tudi Marijino sliko, ki so jo kot begunko postavili v cerkvi Marijinega oznanjenja v Ljubljani. Tam je bila v uteho številnim Primorcem, ki so se s frontnega območja umaknili v notranjost Slovenije in drugod po avstro-ogrijskih deželah. Na tem mestu jo je tudi kopiral znani slovenski slikar Matej Sternen. Oktobra 1921 se je vrnila na Primorsko, začasno v goriško stolnico, leto kasneje pa so jo v velškanski procesiji prenesli v novozgrajeno začasno kapelo na Sveti gori. Tu je ostala do leta 1928, ko je bila dograjena nova bazilika, milostna podoba pa prenešana vanjo.

Jeseni 1943 je svetogorska Marija morala spet v izgnanstvo. Zaradi negotovih razmer pod nemško okupacijo so jo preselili na Kostanjevico nad Gorico, kjer je ostala do februarja 1947. V pričakovanju njene dokončne vrnitve na Sveto goro je krajši čas gostovala še v goriški stolnici, a je v noči od 6. na 7. julij 1947, ko bi jo morali prenesti v solkansko župnijsko cerkev, od tam pa po enotedenskem češčenju v svetogorsko baziliko, skrivnostno izginila. Šele leta 1949 se je pojavila v Rimu, kjer so jo nato restavrirali v vatikanskih muzejih. Konec leta 1950 je bila poslana po diplomatski poti v Beograd in od tam v Ljubljano, kjer je bila izpostavljena v frančiškanski cerkvi. V začetku leta 1951 so jo prepeljali na Kostanjevico nad Novo Gorico, 8. aprila t.l. pa so jo z mogočno procesijo, ki jo je vodil apostolski administrator dr. Mihael Toroš, prenesli iz solkanske cerkve na Sveto goro.

S tem se je zaključilo njeno tretje begunstvo, od takrat dalje pa neprekinjeno prihaja častiti to podobo veliko število vernikov od blizu in daleč. Med njimi srečamo Primorce, Gorenjce, Dolenjce, Štajerce, sosednje Furlane, beneške Slovence in Korošce. Vse to dogajanje, ki se je še okrepilo ob letošnjem jubileju, pa je svojevrsten dokaz pomena te božje poti tudi kot stičišča raznolikih kultur in narodov,

Stara svetogorska podoba iz 19. stoletja

Reševanje slovenske kulturne dediščine

Če potujemo po slovenski zemlji, gotovo opazimo značilnost, ki našo domovino nekoliko ločuje od ostalih evropskih dežel. To so številne cerkve v večjih in tudi manjših krajih, mnoge pa stojijo na samem, predusem na vrhovih gričev in gora. Marsikdo bi mislil, da današnja gospodarska kriza, ki divja v Jugoslaviji, zaviralno vpliva na vzdrževanje in obnavljanje cerkvene kulturne dediščine, a temu ni tako. Tudi današnji prebivalci Slovenije se zavedajo dragocenosti in pomena reševanja tourstnih kulturnih spomenikov ter z denarnimi prispevki in delom radi priskočijo na pomoč.

Isto velja za Primorsko, kjer prav v letošnjem letu beležimo več pomembnih obnov. Nekatera obnovitvena dela so bila opravljena v renesančni cerkvi sv. Tilha v Svetem pri Komnu. Končno je bilo popravljeno staro dotrajano znamenje na polju ob cesti med Dornberkom in Prvačino; nove nabožne podobe v nišah je izdelal akademski slikar Izidor Molè. V teku je obnova, ki pa še ni povsem končana, gotске cerkve v Šmihelu nad Ozeljanom, ki je v umetnostnem svetu znana po kvalitetnih poznogotskih freskah. Obnovljena je bila tudi podružnična cerkev sv. Ahaca v Prilesju pri Plaveh, ki s svojo poslikavo prezbiterja sploh sodi med najpomembnejše primere gotškega slikarstva na Goriškem. Na zahodnem robu Goriških Brd je bila zaključena obnova podružnične cerkve sv. Andreja na Vrhovlju pri Kožbani. Tudi ta je nastala v srednjem veku, saj je bila zgrajena v 15. stoletju, posli-

kana pa v drugi polovici 15. stoletja. V tej stavbi je nekaj posebnega novi strop ladje, ki je bil poslikan kot rekonstrukcija nekdanjih ravnih gotških lesenih stropov. Strop je na podlagi študija originalnih gotških stropov izdelal akademski slikar Rudi Perqar, sestavljaj je iz kombinacije rastlinske in geometrične ornamentike. z raznobarno pisanostjo pa se prilagaja koloritu starih srednjeveških fresk v prezbitriju.

Vsi, ki tourstne obnove omogočajo, pa naj bo to cerkvena in civilna oblast ali verniki, gotovo opravljajo tudi dragoceno kulturno poslanstvo. Slovenija nima mogočnih katedral, vele mest in velikanskih palač, umetnostno bogastvo župnijskih in preprostejših podružničnih cerkva pa pomeni nenadomestljiv delež v celoti kulturne dediščine.

—o—

V Beogradu se je končal 11. kongres Zveze komunistov Srbije. Za predsednika Centralnega komiteja je bil potrjen Bogdan Trifunović. Izvoljenih je bilo 157 članov omenjenega partijskega organa. Največ glasov je prejel Slobodan Milošević. Na plenarni seji je Jovan Koprivica izrekel mnenje, da bi bilo treba s politične scene odstraniti kult Josipa Broza Tita. Neki drugi delegat pa je predlagal, naj bi na 14. izrednem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije kritično pregledali zgodovinsko vlogo Edvarda Kardelja, ki je po govornikovem mnenju tvorec sedanje jugoslovanske dezintegracije.

SMRT BOJEVNIKA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Vest o nenadni smrti Nobelovega nagrajenca za mir in vodilnega sovjetskega oporečnika Andreja Saharova je široko odieknila v svetu. Z njim smo izgubili, je dejal Natan Šaranski, ki je preživel devet let v delovnem taborišču, osrednjo osebnost, simbol boja za boljšo bodočnost in to v trenutku, ko skoraj ni bilo upanja. V svojem zadnjem javnem nastopu je Saharov podal svoj življenjski credo, ko je spregovoril na zasedanju kongresa ljudskih poslancev v Moskvi. Nikakor si ne moremo prevzeti odgovornosti za preteklost in za delo sedanjega vodstva, je dejal. Kdor zavlačuje z uveljavljanjem perestrojke, se bori proti preosnovi sovjetske družbe in gospodarstva. Edina možna pot za razvoj je v radikalizaciji perestrojke. To pa pomeni odpravo šestega člena ustave, ki pripisuje partiji vodilno vlogo.

Zupnija Svetega Jerneja in Mešani pevski zbor »Sveti Jernej« z Opčin

vabita na koncert

BOŽIČNIH PESMI,

ki bo na božič, 25. decembra 1989, ob 17. uri v župni cerkvi po slovesnih večernicah.

Sodelujejo: zbori VESELA POMLAD in Mešani pevski zbor SVETI JERNEJ. Vmes poetična meditacija Zore TAVČAR »Slovenske jaslice«. Brala bo Matejka MAVER.

Sovjetski voditelj Gorbačov je dejal, da je s Saharovom Sovjetska zveza izgubila pomembno osebnost. Njegova vloga v dobi perestrojke je bila sila pomembna in koristna.

Voditelj poljskega sindikata Solidarnost Walesa je v izjavi za varšavski radio dejal, da gre za nenadomestljivo izgubo, saj je bil Saharov simbol boja za svobodo ne samo v Sovjetski zvezi, pač pa v vseh vzhodnoevropskih državah.

Dejavnost založbe Trofenik v Münchnu

Se se spominjamo te slovenske založbe iz srede 70-ih let, ko je skupaj z ZTT iz Trsta izdala Prešernovo Poezijo v italijanščini, proti koncu 60-ih pa ponatis slovenske Biblije iz leta 1584, ki je bila delo Jurija Dalmatina.

V osrednjih sredstvih Slovenije skorajda prezrta, celo v Književnih listih — izjema so Naši razgledi — je ta slovenska založba v Münchnu doslej razvila bogato dejavnost v kulturnem povezovanju in spoznavanju vse Južno-vzhodne Evrope v nemškem prostoru in v svetu.

Izdaja posebno zbirko del iz kulturnega, zgodovinskega in duhovnega izročila Slovencev, v nemškem jeziku, in v letu 1989 je kot 20. zvezek v tej zbirki izšel ponatis študije o izdajah slovanskih knjig na Švabskem v 16. stol. (Slavischer Bücherdruck in Württemberg im 16. Jahrhundert). Študijo je napisal znani učenjak Christian Friedrich Schnurrer (Übigen 1799). Ponatis ima spremno besedo dr. Trofenika in življenjepis omenjenega učenjaka izpod peresa P. Bartla. Učeni Schnurrer je bil doma v Stuttgartu, in je eden najbolj razgledanih mož v nemških deželah v tistem času, izobražen tudi v orientalskih jezikih, posebno v arabistiki. Njegov pregled slovanskih tiskov v 16. stol. je dejansko prvi zgodovinsko filološki prispevek k spoznavanju Južnovzhodne Evrope, in ima zato posebno spomeniško vrednost, že zaradi pristopa do omenjene problematike.

Druga knjiga iz te založbe v lanskem letu, ki prav tako zasluži vso pozornost, je zbirka 24-ih

narodopisnih prispevkov, ki jih je bil v zadnjih letih objavil v različnih glasilih prof. dr. Leopold Kretzenbacher. Ta znani narodoslovec, ki je več let predaval na univerzi v Münchnu, izhaja pa s Sp. Štajerske, je najboljši poznavalec slovenske ljudske kulture, in tudi prvi posrednik le-te v nemškem prostoru, pa tudi v vsej Srednji Evropi in svetu. Večina v tej knjigi zbranih prispevkov zadeva prav tako slovenska izročila oz. ljudsko kulturo iz Notranje Avstrije (stara Karantanija).

Objavljeno gradivo je po tematiki tako bogato, da ga ni mogoče predstaviti niti s kratkim opisom, zato bi naštel le nekaj najbolj značilnih tem, ki jih obravnava: lucičak oz. Lucičin kruhek, kresovi v Notranji Avstriji, romanje na Sv. Višarje, štehvanje na Zili, teološki pomen izposojenke »cagati«, sv. Nedelja iz Istre itd.

Dr. Kretzenbacherju smo hvaležni za dolgoletno delo, ki ga je posvetil raziskovanju in objavi tako številnega gradiva iz kulturne in duhovne zakladnice Slovencev, saj se ob branju njegovih prispevkov skorajda tudi sami sebe odkrivamo. Ob njegovem delu postanemo v novih spoznanjih mnogo bogatejši. Bogatejši za opravljeno poslanstvo pa je s tem in samo Trofenikovo založbo v očeh Evrope tudi bavarski München. Saj je po zadnji vojni v tej vlogi opravil do Južnovzhodne Evrope tisto poslanstvo, ki ga ni zmogel niti stari Dunaj s tolikšno tradicijo, in kljub določenemu trudu niti Gradec ne.

Pogovor z Jevnikarjem

■ nadaljevanje s 3. strani

Kateri so ostali pomembni problemi, s katerimi se trenutno ubada Slovenska skupnost?

Tu je še vse ostalo delo, ki dobiva vse bolj pečat spomladanskih upravnih volitev, ki bodo zajele skoraj vse občine, v katerih tradicionalno nastopa Ssk: od Gorice do Devina-Nabrežine, Števerjana, Sovodenj, Doberdoba, Zgonika, Repentabra, Doline pa še do drugih občin goriške in videmske pokrajine. Na deželni ravni se te dni obravnavajo finančni dokumenti, ki močno občutijo klestenje državnih prispevkov deželni upravi. V Trstu, kjer sta izredno pomembni vprašanji Sseljanskega zaliva in sinhrotrona, smo kot Ssk še vedno izločeni iz odločilnih organov, medtem ko je v Gorici položaj veliko boljši. Naši izvo-

Kdo je novi župnik v Devinu?

■ nadaljevanje s 7. strani

nine pri meni vsekakor obstajajo. Po očetovi strani se je stara mati pisala Marija Balek in je prišla v Trst iz Prekmurja v prejšnjem stoletju. Oče se je znal nekoliko izražati po slovensko in se spominjam, da sem ga slišal govoriti slovensko s častnikom jugoslovanske vojske, ki je pripadal oddelku, ki je taboril konec aprila 1945 v bližini našega doma na Rocolu. Očetov priimek je do leta 1923 bil Ive, nato ga je kak fašistični birokrat poitalijančil v Giannini. Mati pa je bila iz Turjaka, nedaleč od Tržiča (Monfalcone).

Imate v tem pogledu kake težave v novi službi?

Nisem imel posebnih težav. Ponovno se je izkazalo, da bi moral imeti več časa za učenje in branje. Svoje nedeljske pridige pripravljam prej, si jih napišem in opažam, da so verniki še kar zadovoljni z njimi, tudi zato, ker so kratke. Težje mi gre, če moram improvizirati, zlasti ko sem bolj utrujen. Težava morda obstaja v tem, da osebno še ne poznam vseh Devincev, zaradi česar pri pozdravu včasih zgrešim jezik, v katerem nagovorim tega ali onega.

Na lestvici Vašega zanimanja, kaj bi postavili na prvo mesto? In zakaj?

Na vrhu lestvice mojih zanimanj je vračanje ljubezni, ki mi jo Bog izkazuje, in izpolnjevanje Njegovo voljo, kar ni vedno lahko, ker je treba to voljo najprej dobro poznati. To ni mogoče brez molitve, ki jo opravljaš v samotni in molče, brez premišljevanja, ki je tako težko v današnjem času. Takšna molitev je v resnici duša duhovnega življenja. Toda ne glede na to mi je znano, da Oče od mene zahteva, naj živim s svojimi brati, z navadnimi ljudmi kot eden izmed njih, naj sodoživljam isto človeško avanturo in naj pričam Kristusovo ljubezen za nas vse.

Če upoštevamo bolj zemeljske zadeve, moram priznati, da me močno privlačujeta dve drugi dejanskosti: narava in kultura. Kar zadeva naravo, se spominjam, da so mi bili še kot otroku silno všeč gozdovi in gore. V tem pogledu imam zdaj tudi nekaj izkušenj in to mi dovoljuje, da najdem v prosti naravi, v gozdu ali v gorah tiste oddihe, ki so nujni, če hočemo biti kos stalnim stresom vsakdanjega življenja. Ko moram nekaj napisati ali pripraviti pomemben

govor, vzamem nahrbtnik, gozderice in prepustnico ter se odpravim z doma in razmišljam med hojo. Trnovski gozd je blizu in mislim, da lahko rečem, da ga poznam na pamet. Kar zadeva kulturo in znanje drugih jezikov (gre za dve zadevi, ki sta tesno povezani), imam tu v Devinu veliko priložnosti zlasti za angleščino, glede na prisotnost Zavoda združenega sveta. Imam v tem okolju mnoge prijatelje; večkrat smo maševali v angleščini ter priredili molitvena srečanja pripadnikov različnih veroizpovedi (letos smo takšno srečanje priredili 11. decembra).

Kakšen je Vaš pogled na prihodnost sedanje družbe na pragu tretjega tisočletja?

Sedanost, v kateri živimo, in dejstvo, da se je zgodovina na evropskem Vzhodu začela silno naglo premikati, nas sili, da smo vsi miselno prožni, da se pripravimo na prihodnost, ki je polna upanja. Vse to nas spodbuja, da stalno preverjamo svoja stališča, da smo dinamični in da zavzemamo pozitivno ter konstruktivno stališče do dejanskosti. Naša doba je zares posebna in mislim, da si moramo vsi zavihati rokave

SMReKK SLOVENSKI MLADINSKI REKREATIVNI KULTURNI KLUB

prireja

26.12. Štefanovanje »Euforia« - Devin
31.12. »Vrnitev v ... 90« - Kulturni dom Gorica.

ljeni predstavniki imajo, skratka, vsak dan polne roke dela za slovenske in splošne koristi. Posebej si prizadevamo za deželni zakon za zaščito in razvoj Krasa.

Ker se bliža konec leta, bi Vas vprašali, ali ste optimist ali pesimist, kar zadeva nadaljnjo usodo našega slovenskega ljudstva v Italiji?

Včasih se težav skoraj ustrašimo, če pa pogledamo, kakšna je bila zgodovina našega naroda na teh tleh, moramo biti optimisti. V tem nas utrjujejo tudi dogodki v Vzhodni Evropi in pa širjenje zavesti o vrednosti manjšin na evropski ravni. Vsem bralcem Novega lista želim blagoslovljen božič in veliko sreče in zadovoljstva v letu 1990! Skupno delajmo, da bi si končno izborili pravičen zaščitni zakon, ki naj ustavi napredujočo asimilacijo. A zavedajmo se tudi, da je veliko odvisno od nas, da utrdimo svojo življenjsko voljo in moč, da čuvamo svojo samobitnost brez zgrešenih oblik integracije. Naša skupnost je razmeroma majhna, zato pa imamo veliko odgovornost, da vsaj v tem delu družbe zaživimo sožitje, pravičnost, solidarnost, s posebno skrbjo za otroke in mlade, za ostarele in osamljene. Tudi na to moramo ob božiču razmišljati.

MLADI SO MANIFESTIRALI ZA ZAŠČITO MANJŠINE IN SOŽITJE

■ nadaljevanje s 6. strani

Na Tržaškem so imeli dijaki učiteljišča Slomšek zborovanje na stadionu 1. maj. Na liceju Prešeren sta na zborovanju spregovorila o Macanicovem osnutku pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti Miro Oplet in deželni svetovalec komunistične partije Miloš Budin. Na Trgovskem zavodu Zojs je osnutek obrazložil prof. Peter Močnik. Zborovanje je bilo tudi na oddelku za geometre.

Čedad — Hudičev most

fto M. Magajna

Otroški zbor »Ladjica«

Dekliški zbor Devin

in Fantje izpod Grmade

vabijo na

KONCERT BOŽIČNIH PESMI,

ki bo na praznik sv. Štefana, ob 16.30 v župni cerkvi sv. Ivana v Štivanu.

in se zavzemati za boljšo prihodnost, ne da bi bili sužnji preteklosti. K odpravljanju te naloge so vsi poklicani, verni in neverni, vsi ljudje dobre volje. Gre za bolj omikano prihodnost ne samo v Evropi, temveč tudi pri nas v malem. Na našem obmejnem območju, ki je tako izmučeno fizično in psihološko. Brez tesne vezi z moralnimi in duhovnimi vrednotami pa bo vse to delo lahko zamen in v tem smislu moreta potrošniški materializem in oportunitizem pregaziti katerokoli skupnost, ne samo slovensko.

Kakšni so Vaši programi na krajši rok?

V tem prvem letu — od goriškega škofa je odvisno, če bo prvemu letu sledilo drugo ali tretje in škof msgr. Lorenzo Bellomi je samo pod temi pogoji dal svoj pristanek — nameravam voditi župnijsko življenje brez prevelikih sprememb, tudi zato, da lahko bolje in počasi spoznam ljudi. Vsekakor se nameravam seznaniti z vsemi družinami, tako v Devinu kot v Štivanu in Medji vasi.

Kaj boste povedali svojim faranom ob božičnih praznikih in ob novem letu 1990?

Povedal jim bom, da živimo samo enkrat in da je življenje brez ljubezni do bližnjega in brez dobrotljivosti prazno, in sicer tudi zato, ker je to edini način, da pametno ljubiš samega sebe.

—o—

Italijanska vladna večina se je okrepila. Tako je naglasil ministrski predsednik Andreotti, ki je tudi pozitivno komentiral dejstvo, da je bil finančni zakon v poslanski zbornici odobren še pred predvidenim rokom. Izglasovan je bil tudi proračun, senat pa bo ta teden dokončno uzakonil oba temeljna dokumenta.

Konec hladne vojne

Nova pomembna znamenja kažejo, da sta se velesili zares odločili za konec hladne vojne, ki je dajala pečat domala štirinajdesetletjem poveljnega sveta. Sovjetska zveza je izrekla pripravljenost, da v bližnji bodočnosti, nekako do leta 2000, odpokliče v domovino vse svoje vojaške oddelke, ki jih ima na tujem. To je v Združenih narodih sporočil namestnik sovjetskega zunanjega ministra Petrovski, ki je dodal, da bi morale tak sovjetski sklep spremljati zanesljiva jamstva kot sad dogovorov.

Tudi z ameriške strani je prišel spodbuden signal. V Pentagonu so sklenili, da bodo prekinili z dežurnimi poleti strateških bombnikov, opremljenih z jedrskim orožjem; gre za skupino bojnih letal, ki so že skoraj 30 let stalno v zraku nad severnimi področji Združenih držav, v nenehni pripravljenosti na takojšnji povračilni sunek v primeru sovjetskega napada na Ameriko. Po novem sklepu bodo omenjena letala še vedno v pripravnem stanju, vendar ne več v zraku, marveč na oporiščih. Te spodbudne vesti dopolnjujemo še s sovjetsko napovedjo, da namerava Moskva v prihodnjem letu zmanjšati svoje vojaške izdatke za dobrih osem odstotkov.

Kar zadeva ponujeni odpoklic sovjetskih čet iz tujine, je tu mišljena predvsem Vzhodna Evropa. Če bo sovjetska napoved uresničena, bo dobil nove dimenzije celotni proces razorožitvene politike na naši celini.

ROMUNSKO OBLASTI SO V KRVI ZATRLE UPANJE PO PRENOVI

Novice, ki prihajajo iz Romunije, so v teh predprazničnih dneh še posebno hude in boleče. Komunistični režim Ceausescuja je namreč v krvi zatrl protestne manifestacije v Temišvaru in Aradu, na področju Transilvanije, kjer živi močna madžarska narodna skupnost. Poročajo o več sto mrtvih in nedoločenem številu ranjenih.

Zadnje protestne manifestacije v Temišvaru in Aradu so se začele zaradi narodnoobrambnih razlogov. Romunska policija je namreč skušala onesposobiti madžarskega protestantskega pastora v Temišvaru Lazla Toekesa, znanega zaradi njegovih prizadevanj za pravice madžarske manjšine. V soboto, 16. t.m., so ga nameravali izgnati iz države, a množica več tisoč ljudi je obdala njegov dom in preprečila policiji, da bi se ji približala. Sam pastor je baje pozval množico, naj se razide, a ljudje niso popustili. Obratno, začeli so vzkliskati gesla proti režimu in Ceausescuju ter se upirati silam javne varnosti. Policiji je prihitela na pomoč vojska, ki je začela streljati in je celo jurišala na množico, to pa je povzročilo pravi pokol.

V trenutku ko to pišemo, ne vemo, kaj se dogaja v Romuniji. Znano je, da so tamkajšnje oblasti zaprle mejo z Madžarsko in Jugoslavijo. Romunska sredstva javnega obveščanja molčijo in preprosto pozivajo ljudi k spoštovanju reda, obsežno pa poročajo o obisku državnega poglavarja v Iranu.

P R I N T I N G O F F I C E

tipo-litographart

Vam nudi
raznovrstne tiskovine

TRST - ULICA ROSSETTI 14 - TEL. 040/772151

vošči cenjenim strankam vesele praznike

UMRL JE LUCIANO SALCE

V Rimu je umrl znani režiser, igralec in pisatelj Luciano Salce. Star je bil 67 let. Že dalj časa je bolehal za rakom. Po rodu je bil iz Rima, njegovi predniki pa so izhajali iz Veneta. Že v rani mladosti ga je zamikalo gledališko življenje in je po prvih uspehih v Rimu kmalu zaslovel tudi v tujini, predvsem v Franciji in Braziliji.

Posebno uspešni so bili filmi, ki so v satiričnem ključu prikazovali like in podoče iz italijanskega življenja. Posebno znan tak film je »Il Federale«. Lotil pa se je tudi politične fantastike, predvsem s filmom »Državni udar«. Luciano Salce je bil tudi dober pisatelj. Velik uspeh je doživela njegova knjiga »Cattivi soggetti«, katere naslov dvoumno pomeni bodisi malovredne tipe, bodisi neuspele filmske scenarije. V vsem svojem umetniškem delu je operiral predvsem z ironijo, ki je bila po njegovem prepričanju najboljša metoda za skiciranje in odkrivanje človeških in družbenih spodrslijajev.

DINAR BO POSTAL KONVERTIBILEN

Predsednik jugoslovanske vlade Ante Marković je v ponedeljek, 18. t.m., pred zvezno skupščino uradno napovedal, da dinar postane konvertibilna valuta. Uradni kurz bo vezan na nemško marko. S 1. januarjem bo ena nemška marka veljala 7 dinarjev, en dolar pa 12 dinarjev. Markovičeva vlada se je torej odločila za radikalen poseg v jugoslovansko gospodarstvo. V govoru je poudaril, da je to edina rešitev problema inflacije. Delegatom je predstavil celovit program gospodarske ozdravitve, ki pa v pogledu davčnega sistema, finančnih odnosov in političnih razmerij federacije do posamičnih republik predvideva večjo centralizacijo.

Beri - širi - podpiraj
»NOVI LIST«

NOVICE

Dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu so v ponedeljek, 18. t.m., po skupnem zborovanju na Stadionu 1. maj pri Sv. Ivanu z manifestacijo obsodili fašistično mazaško akcijo na zavodu »Žiga Zois« in se zavzeli za strpnost in sožitje med tu živečima narodoma.

Na predsedniških volitvah v Čilu je zmagal kandidat opozicije Patrizio Avilwin. Prejel je nad 55 odstotkov glasov in torej ne bo potreben drugi krog volitev. Njegovo zmago je priznal tudi general Pinochet, ki bo po ustavi vodil vlado še tri mesece. Ulice Santiaga in drugih velikih mest so preplavile množice, ki dajejo duška veselju nad zmago demokracije.

V Panami se je položaj še zaostрил po umoru ameriškega častnika, ki se je v družbi drugih vojakov v civilu sprehajal po mestu. V petek, 15. t.m., je panamski parlament podelil popolno oblast generalu Noriega, ta pa je proglasil vojno stanje proti Združenim državam.

Na Dunaju so zastopniki Atlantskega zaveznitva in Varšavskega pakta dostavili predloge obeh vojaških organizacij v zvezi z omejevanjem konvencionalne oborožitve. Predlogi so si v bistvenih potezah precej podobni. Dunajska pogajanja bodo za bližnje praznike prekinili in jih obnovili sredi januarja.

Dr. Duško Jelinčič

fto D. Križmančič

Slovensko planinsko društvo iz Trsta oz. vodja alpinističnega odseka Duško Jelinčič je med glavnimi pobudniki najvažnejše alpinistične odprave na Himalajo. Kot prvi prebivalec Furlanije - Julijske krajine, ki je že osvojil osem-tisočak, hoče tokrat uresničiti ambiciozni načrt osvojitve dveh gora v Himalajskem pogorju, in sicer Everest (8848 m) in Lhotse (8501 m). Najzanimivejše pri tem je, da se bodo odprave udeležili vsi najboljši alpinisti iz dežel Alpe-Jadran. Jelinčiču je torej uspelo, da je zbral Slovence iz matične domovine in iz zamejstva, Italijane iz Trsta, iz Furlanije in iz Lombardije ter Južne Tirolce. Že sama sestava ekspedicije je velik politični uspeh, saj jasno kaže, da v alpinističnem svetu ni tistih miselnih pregrad, ki so običajne za obmejna področja in zlasti za Trst. Da bo odprava dobila tudi uradni »blagoslov«, je poskrbela deželna vlada Furlanije Julijske krajine, ki je pokrovitelj celotnega načrta. Za to ima zaslugo predvsem naš deželni svetovalec Brezigar, ki si je zelo prizadeval, da bi prišlo do uradnega priznanja odprave, omeniti pa je treba še občutljivost in pravilno oceno predsednika Biasuttija in odbornika Carboneja, ki sta v odboru dosegla ne le pokroviteljstvo, ampak tudi tehnično in finančno pomoč dežele. Odpravo bo namreč spremljala snemalna ekipa Dokumentarnega centra.

Oglejmo si, kateri so udeleženci ekspedicije. Vodja odprave je znani alpinist iz Kranja Tomaž Jamnik, ki ima za sabo že več osem-tisočakov; iz Slovenije so še Silvo Karo, Pavle Kozjek, Andrej in Marija Štrenfelj; iz naše dežele so poleg Jelinčiča, ki skrbi za organizacijo, še Davor Zupančič, Lenard Vidali ter Furlana Sergio De Infante in Attilio De Rovere; vsi imajo za seboj več alpinističnih podvigov, ki sodijo v sam vrh podobnih odprav. Poleg teh sta še Tržačana Marco Sterni in Mauro Petronio, dobra plezalca tržaškega društva C.A.I. XXX Ottobre; Fabio Lenti in Lorenzo Mazzoleni iz Lombardije, člana znanih plezalcev »Ragni di Lecco«; ob koncu pa še imeni, ki dajeta ton celotni odpravi, in sicer: svetovno znani večkratni soplezalec legendarnega Messnerja Hans Kammerlander in Fritz Muschlehtner iz Južne Tirolske. Za zdravje ekipe bo skrbel zdravnik alpinist Damjan Meško iz Ljubljane.

Naprosili smo dušo odprave Duška Jelinčiča, da nam pove, kako je do zamisli sploh prišlo, in da nam posreduje še druge informacije. Po-

Alpinistična odprava »Alpe-Adria Sagarmatha«

govor je stekel čisto naravno, prijateljsko, saj se je Duško komaj vrnil z vsakodnevnega treninga, ki mu služi ne le za linijo, ampak predvsem, da si nabira kondicijo za novi podvig.

Duško, kaj te je gnalo v to avanturo, ki se že približuje mitu?

Že kot otrok sem se navduševal za gore — kar je nekje normalno, saj mi je ljubezen do tega dal oče, eden prvih slovenskih alpinistov. Poleg rutinskih plezanj, me je mikalo, da bi se enkrat poskušal z vrhunskim plezanjem, in to me je privedlo, da sem se leta 1986 udeležil, sicer kot kronist, slovenske ekspedicije na Himalajo. Takrat sem tudi sam dosegel vrh osem-tisočaka Broad Peaka in ob povratku me je presenetil plaz, ki me je skupno s prijateljem pustil popolnoma brez vsake opreme, katero je zasulo. V megli sva tavalala dan in pol, dokler nisva po srečnem zaključku prišla do baznega šotora, ko so naši tovariši že obupali, da bi nas še dobili žive.

Ali te ta izkušnja ni odvrnila od alpinizma?

Sploh ne, saj nisem niti v najhujših trenutkih pomislil, da je bila odločitev, da se udeležim odprave, nespametna, tudi če se danes zavedam, da sem takrat zaradi neizkušenosti morda precejval svoje sposobnosti. To mi je bila najboljša šola, da moram spoštovati gore in naravo ter se na vsak podvig, naj si bo še tako malo zahteven, temeljito pripraviti.

Lahko poveš nekaj več o ekspediciji in o pripravah?

Odpotovali bomo v drugi polovici avgusta 1990 in celotna odprava naj bi trajala dobra dva meseca. Potem ko se bomo v glavni bazi na višini nad 5.000 metrov aklimatizirali z večkratnimi krajšimi pohodi do višine 7.000 metrov, bomo skušali osvojiti vrh Everesta in Lhotseja, najboljši in najizkušenejši med nami pa so si postavili za cilj, da bi z Everesta preko grebena, vedno na višini 8.000 metrov, naskočili še Lhotse. Če jim bo to uspelo, bo to prvi takovrstni podvig sploh, saj moraš vedeti, da se za to predvideva, da bo treba ostati na višini nad 8.000 metrov štiri do pet dni. To pa je že na meji človeških zmogljivosti. Največja težava je namreč pomanjkanje kisika — saj bomo imeli jeklenke s kisikom le za primer nujne potrebe —, kateri moramo nujno dodati še splošno izčrpanost dolgotrajnega bivanja na takih višinah. Prepričan pa sem, da je

marsikateri član naše odprave sposoben, da o svoji ta alpinistični rekord.

Gre vam torej za dosego rekordov, za zadostitev osebni nečimrnosti ali za kaj drugega?

Seveda tudi alpinisti težijo za tem, da dosežejo to, kar drugim ni uspelo. To je povsem naravno. Osebna nečimrnost tu ne igra vloge, saj če bomo v vsem uspeli, bo to podvig celotne skupine. Najvažnejše je, da se temeljito pripravimo in da skušamo predvideti vse morebitne ovire ter da ne prepustimo ničesar improviziranju. Za to so poroki znani in izkušeni alpinisti, ki tvorijo odpravo, sam lahko rečem le, da smo — čeprav nas loči še devet mesecev do odhoda — že skoro vse pripravili.

Kaj pa finančna plat odprave?

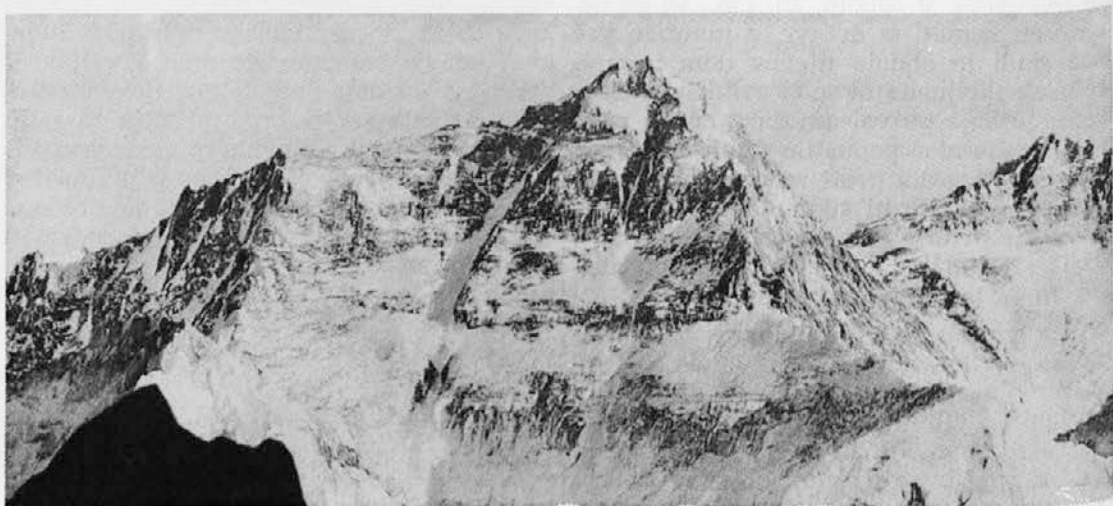
Dežela nam je poleg pokroviteljstva dala na razpolago tudi finančno podporo, s privatnimi podjetji se pogajamo za razne sponsorizacije in upam si trditi, da so izgledi še kar dobri. Znana imena posameznikov pa nam olajšajo delo, da lahko pridemo tudi do prepotrebnega materiala pod boljšimi pogoji. Jasno računamo, da nam bodo še drugi priskočili na pomoč, saj bo to podvig, ki bo ponese ime Alpe - Adria daleč po svetu, obenem pa je sestava taka, da v resnici zajema, ne le najboljše alpiniste, ampak celotni srednjeevropski okvir.

Še zadnje osebno vprašanje: poznaš gore od mladih nog, sam si doživel neponovljivo izkušnjo v Himalaji, ko je v isti nevihti kar pet oseb izgubilo življenje, sam pa si se rešil, brat se ti je ponesrečil v gorah; ob vsem tem te ni strah?

Sploh ne! Gore in alpinizem imam preveč rad. To, na kar si me spomnil, so bile zame težke izkušnje, ki mi bodo pomagale pri nadaljnjih podvigih. Prav bratova nesreča pa je dokaz, da te lahko zla usoda čaka tudi v mestu, ko stopiš s pločnika, zato sem čisto miren in optimist, ker vem, da lahko uspeš le, če ne precejneš svojih sposobnosti. S to zavestjo se pripravljam oziroma se pripravljamo, prepričani, da bomo v dveh mesecih skupnih naporov odnesli mnogo dobrega in bomo tudi ostalim dokazali, da je sožitje ne le možno, ampak tudi prijetno.

Uredništvo našega lista in vsa naša javnost želita, da bi se odprava uspešno izpeljala.

n k

Himalajsko območje, ki bo predmet ekspedicije

LETO MUNDIALA

Le še dobrih 150 dni nas loči od svetovnega nogometnega prvenstva, ki si ga bo preko televizijskih zaslonov ogledalo od 12 do 15 milijard navdušencev. Po zatrejvanju organizatorjev bo to najmnogičnejša in najpopularnejša prireditev v zgodovini človeštva, saj bi morali popraviti vse dosedanje rekorde, ki se ne nanašajo zgolj na število televizijskih gledalcev, pač pa tudi na množice, ki bodo napolnile 12 italijanskih stadionov od 8. junija, ko bo na milanskem stadionu »Meazza« otvorena tekma med Argentino in Kamerunom, do 8. julija, ko bo v Rimu finale za svetovni naslov.

Po spektakularni predstavi, ki je bila v Rimu ob žrebanju skupin prvega dela prvenstva, je razpored vse do 21. junija povsem jasen.

Italija je bila kot organizator vključena v prvo skupino (A) s sedežem v Rimu in Firencah, igrala pa bo z Avstrijo, Združenimi državami in Češkoslovaško. Tako trener Vicini kot vodja za stike z javnostjo Riva soglašata, da »azzurri« ne bi smeli imeti večjih težav za uvrstitev v drugi del, v katerem bo sodelovalo 16 od sedanjih 24 finalistov. Če bo Italija — kot bi moralo biti skoraj gotovo — prva v svoji skupini, potem se bo v osmini finala pomerila s tretjeuvrščeno C, D ali E skupine. Poleg prvih dveh iz šestih skupin, se namreč v drugi del uvrstijo še štiri tretjeuvrščene, ki so med prvim delom zbrale največ točk.

Druga skupina s sedežema v Neaplju in Bariju je dokaj kvalitetnejša, saj obsega

poleg Argentine, ki brani svetovni naslov iz Mehike, še Romunijo, Kamerun in Sovjetsko zvezo. Boji bodo tu dokaj bolj napeti in zanimivi.

Nosilec tretje skupine, s sedežema v Turinu in Genovi, je Brazilija, ki ima za nasprotnike Švedsko, Škotsko in Kostariko. Seveda so favoriti Brazilci skupno s Švedi, ki razpolagajo z dobro uigrano enajsterico. Škotski se doslej še nikdar ni posrečilo premostiti prvega dela svetovnega prvenstva, Kostarika pa tokrat komaj drugič nastopa med najboljšimi na svetu.

Četrta skupina bo igrala v Milanu in Bologni. Nosilec je Zvezna republika Nemčija, ki je dvakrat osvojila svetovni naslov, trikrat pa zasedla drugo mesto. V kvalifikacijah so Nemci nekoliko razočarali, vendar jih ne gre podcenjevati. Tu bo igrala še Jugoslavija, ki naj bi bila po mnenju številnih poznavalcev presenečenje italijanskega Mundiala. Preostali ekipi sta Kolumbija, ki je bolj znana zaradi dejstva, da najmočnejše klube nadzorujejo narkotrgovci, kot pa zaradi svojih tehničnih sposobnosti, in še Arabski Emirati, ki jih vodi sloviti brazilski trener Zagalo.

Izredno uravnovešena je peta skupina s sedežem v Veroni in Vidmu. Nosilec je Belgija, ki pa je trenutno v krizi in bo imela dokaj težak posel z Urugvajem, ki je dvakrat osvojil svetovni naslov, Španijo in presenetljivo Južno Korejo. Videmski navijači so z žrebom lahko izredno zadovoljni, saj bodo na stadionu »Friuli« gledali kvalitetne tekme, in sicer 13. juni-

ja srečanje med Urugvajem in Španijo, štiri dni kasneje med Južno Korejo in Španijo in 21. junija med Južno Korejo in Urugvajem.

Nekaj podobnega velja tudi za šesto skupino, ki bo igrala v Cagliariu in Palermu. Nosilec skupine je Anglija, ki ima najbolj vroče navijače, oznaka, ki velja tudi za Nizozemce. Ostala dva člana skupine sta Severna Irska in Egipt.

V drugem delu prvenstva, torej od 24. junija dalje, bodo spopadi potekali ob neposredni izločitvi: zmagovalec bo napredoval v četrtfinale, poraženec pa bo dokončno izločen.

Verjetnostni računi pravijo, da bo Italija v osmini finala igrala z Nemčijo, Jugoslavija pa s Kamerunom. V četrtfinalu naj bi se Italija pomerila z Anglijo, Jugoslavija pa s Švedsko. Polfinalna para naj bi torej bila: Italija - Brazilija in Jugoslavija - Argentina. Če bo to res, bomo zvedeli šele 1. julija.

Italijanski trener Vicini še ni povsem rešil vseh odprtih vprašanj okrog sredine polja. Predvsem se bo moral odločiti, ali Giannini in Baggio lahko igrata v isti postavi, ali pa bo moral eden od njiju na rezervno klopi.

Podobne težave ima tudi jugoslovanski trener Osim, potem ko je bil za leto dni diskvalificiran Baždarević. Po vsej verjetnosti ga bo zamenjal z mladim Prosinečkim, ki pa nima mednarodnih izkušenj. Vsekakor bo glavnino ekipe sestavljala tujska legija, torej nogometiški, ki nastopajo v francoskem, italijanskem, nemškem in švicarskem prvenstvu. To pa je obenem največji handicap za plave, saj jim bo verjetno manjkala uigranost.

JOZKO ŠAVLI

Zlatorog slovenski simbol

VII.

Vendar pa tudi ta navedba ni v ničemer podprta. Človek se sploh vprašuje, kakšen namen bi lahko imel Dežman, srva zavzet slovenski politik, ki pa je že leta 1861 prešel povsem na nemško stran in trdil, da je nemška kultura višja, potem pa leta 1868 priredil Zlatoroga v čudovito zgodbo in jo predstavil javnosti kot dobeseden nemški prevod slovenskega izvirnika? In to potem, ko je na Kranjskem pomagal ustanoviti več nemških društev z izrazito protislovenskim programom? Po drugi strani pa nam je znan kot resen naravoslovec in muzejski strokovnjak, ki je objavil številne strokovne spise in zbiral tudi narodno blago. Samo Zlatoroga naj bi priredil v simpatično zgodbo, ki je potem prevzela nemški in slovenski kulturni svet? Vse te okoliščine ne dajejo nikakega povoda za sklep o Dežmanovi priredbi Zlatoroga.

Daljšo obravnavo, v kateri primerja motive iz pripovedke o Zlatorogu ter one v pripovedki o gamsih z zlatimi parklji v Kamniških Alpah, objavlja v 70-ih letih tudi raziskovalec Tone Cevc (1973). 23) Pri tem navaja vse trditve o nepristnosti Dežmanovega zapisa omenjene pripovedke, kakor so jih podali J. C. Oblak, J. Glonar,

J. Mahnič in M. Matičetov, ter se jim pridruži tudi sam.

Toliko slovenska kritika o ljudski pristnosti zapisa pripovedke o Zlatorogu. Zlatorog naj bi bil iz ljudskih motivov do pisateljski roki sestavljena pripovedka, kakršne ljudsko pripovedništvo samo ne bi bilo zmožno izoblikovati. Takšno gledanje je očitno postalo že stereotip, ki ga pisci brez preverjanja prevzemajo drug od drugega. Presenetljivo je, da nemška stran, četudi se dokončno ne izreče, ljudske izvirnosti Zlatoroga ne zavrača. Znani L. Kretzenbacher, ko pripovedko ocenjuje kot sestavni del slovenskega izročila, pripiše: »Čeprav so o pripovedki o Zlatorogu trdili tudi kritiki med Slovenci, da je bila v triglavskem območju komaj kdaj znana in jo je K. Dežman sam (celó to so sovražno podtikali) sestavil iz posameznih motivov iz ljudske zakladnice ...« 24) Če znani strokovnjak za ljudsko kulturo napiše »sovražno podtikali«, potem je vsako nadaljnje razpravljanje o nepristnosti te pripovedke odveč.

Kozorog

Večina tistih, ki obravnavajo pripovedko o Zlatorogu, si danes le-tega predstavljajo kot belega gamsa z zlatimi rogovi. Tu-

di sam Dežman, ki je pripovedko prvi objavil, pojasnjuje v dodatni opombi, da se posamično pojavljajo tudi beli gamsi-albini, in da se primerek takšnega gamsa nahaja tudi v cesarskem muzeju na Dunaju.

Toda v pripovedki o Zlatorogu je naveden le »kozel z zlatimi rogovi«, kar samo do sebi ne označuje gamsa. In tudi v spominu ljudi, kolikor je bilo zabeleženo, je ostala le predstava o zlatorogem kozlu, tako v omembi Pologarja pri Tolminu pred prvo, kot v izročilu Rezijanov o »kušetu«, zapisanem še po drugi svetovni vojni.

Nikjer ni torej izrecno navedeno, da bi bil Zlatorog dejansko gams. Pripovedka in ostanki živega izročila govorijo samo o zlatorogem kozlu. V domačem govoru in po ljudskem izročilu je gams (Rupicapra) zgolj divja koza. Nihče si divjega kozla ne predstavlja kot gamsa, ki ima črne, na vrhu rožičasto ukrivljene, kratke rogove (do 25 cm). Poleg gamsa pa je živel v visokogorju le še kozorog, in ta ima mogočne rogove, podobno kakor domači kozel. Domačini v Julijskih Alpah so imeli za divjega kozla zaradi tega lahko samo kozoroga, da si je bil že pred kakim stoletjem iztrebljen in je ostal na njega le še spomin.

V tem pomenu nam tudi zgodovinar Simon Rutar, doma izpod Krna v Julijcih, ko v svoji zgodovini Goriške (1892) omenja pripovedko o Zlatorogu, navaja dobesedno »snežnobeli kozel z zlatimi rogovi«. 25) Podobno tudi Ivo Juvančič (1981), doma iz Bovca in zapisovalec bovškega izro-

KMEČKA BANKA - GORICA
 KMEČKO-DELAVSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA V SOVODNJAH
 KMEČKO-OBRTNA HRANILNICA V DOBERDOBU
 HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
 KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
 TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. - TRST

Veseli Božič in Srečno Novo leto 1990

čila, navaja glede Zlatoroga povsem do-
 ločno »divji kozel - kozorog«. 26)

Do tega, da so si Zlatoroga predstav-
 ljali kot gamsa, je moglo priti le tako, da
 so si pripovedko o njem razlagali po do-
 gnanjih naravoslovja v času, ko je bila za-
 pisana, to je v drugi polovici prejšnjega
 stoletja. Gams je bil tedaj edini »kozol«,
 ki je živel v Julijskih Alpah. Niso pomi-
 slili na kozoroga, ker ga že od 17. stol. da-
 lje po vseh vzhodnih Alpah ni bilo več.
 Potem, ko se je pojavilo strelno orožje,
 je lov na njega postal dokaj lahak, in lo-
 vili so ga še zlasti zato, ker so njegove ro-
 gove in kri imeli za učinkovito zdravilo.
 Skoraj čudežen za zdravje, in celo kot
 sredstvo proti raku, pa naj bi bil strdek v
 njegovem želodcu, okrogle oblike in trd
 kakor kamen, imenovan »bezoar«. Naredi
 se iz dlake, ker se žival liže, ter iz smole
 in peska. Zato so šli lovci in divji lovci s
 puško nad kozoroga ter ga iztrebili. Na

divjega lovca navezuje svoje bajeslovno
 jedro tudi pripovedka o Zlatorogu.

Sredi prejšnjega stoletja je izginil tu-
 di zadnji kozorog v švicarskem kantonu
 Wallis. Preživel pa je v pogorju Gran Pa-
 radiso nad Aosto, na območju, ki je pripa-
 dalo kraljevski rodbini Savoje in Piemonta.
 Na tem območju je bil lov nanj pre-
 povedan, in pridržan edinole članom kra-
 ljevske rodbine. Iz tega tropa so potem za-
 nesli kozoroge še v tem stoletju znova po
 Alpah, kjer so se ponovno razmnožili. Po
 zadnji vojni so jih naselili tudi v Trenti
 oz. v Julijcih, in v Karavankah.

(Dalje)

- 23) T. Cevc: Pripovedno izročilo o gamsih z zla-
 timi parklji iz Kamniških Alp, Traditiones,
 Ljubljana 1973, str. 79-95
 24) L. Kretzenbacher, itm., str. 161
 25) S. Rutar: Poknežena grofija Goriška-Gradi-
 ščanska ... str. 109-10
 26) I. Juvančič: Steze v Zlatorogov raj, itm.,
 str. 195

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 24. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska in Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Borutov božič.« Radijska igra; 10.20 Božični motivi; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.10 Orkestralna glasba; 11.30 Filmi na ekranih; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Ko zgodovina zazveni; 12.30 Črnske duhovne pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 V studiu z vami: Sergej Verč; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik; 19.25-01.00 VRAČANJE V BETLEHEM, sveti večer na Radiu Trst A. (Lanska božična koncerta na Opčinah in v Stivanu. Fantovska in dekliška skupina Vesela pomlad, mešani zbor Sv. Jernej, otroški zbor Ladjica, dekliški zbor Devin ter Fantje izpod Grmade; 20.00 Alojz Rebula: »Noč v Korintu.« Božična radijska igra; 23.00 Kratka poročila; 23.30 Božični pogovor, prispevek časnikarskega oddelka; 24.00 Polnočnica iz cerkvice Sv. Ivana in Pelagija pri Sv. Ivanu v Trstu).

■ PONEDELJEK, 25. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Božični motivi; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder. (Mihael Jeras); 10.30 Koncert stare božične glasbe; »Male zvezdice veliki božični večer.« Radijska igra 12.00 Božični pogovor; 12.40 Dekliški zbor Alenka iz Števerjana. Pri orglah: Lojzka Bratuž; božične pesmi Lojzeta Bratuža; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Glasba po željah; 14.30 Sneg in kraguljčki. Tudi to je božič; 15.45 Božični motivi; 16.00 Alojz Rebula: »Noč v Korintu.« Božična radijska igra; 16.40 Božični motivi; 18.15 Črnske duhovne pesmi; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 26. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Zvezdica moja božična; 10.00 Mladinski oder: »Božični obisk pri bolni gospe.« Radijska igra (Lojzka Lombar); 10.30 Koncert božične glasbe z domačimi izvajalci; 12.00 Z gibanjem v zdravje; 12.40 Božične pesmi poje mešani zbor Milan Pertot iz Barkovelj; vodi Aleksandra Pertot; pri orglah Stefan Bembi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Koncert božičnih pesmi v stolnici sv. Justa v Trstu. Vodi Bogdan Kralj; sopranistka Nadja Fabris, organist Andrej Pegan; 17.00 NAŠ ŠPORTNIK, neposreden prenos iz Sežane; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 27. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.40 Beleška; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Spoznavajmo svojega otroka; 12.40 Moški zbor Mirko Filej iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Klavirske skladbe Pavleta Merkuja.

■ ČETRTEK, 28. decembra ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 9.10 Južnoameriška folklor; 9.40 »Oj, vojna moja, vojna kruta« — s slovensko umetno in ljudsko poezijo o doživljanju prve svetovne vojne; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Zvočne kulise; 12.00 »Nič ni za človeka nemogoče« — pomembni dogodki našega stoletja; 12.40 Mešani zbor Primorec - Tabor iz Trebč in z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Cetrtekova srečanja: Jugoslavija 1918 - 1941; 15.40 Lahka glasba raznih narodov; 16.00 Mešani zbor Oberwalliser Vokalensemble iz Beckenrieda v Švici; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 29. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.20 Prikljubljene melodije; 12.40 Moški zbor Valentin Vodnik iz Doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 BOŽIČNA SKRIVNOST. Koncert božičnih pesmi v izvedbi zbora Vesela pomlad z Opčin in skupine Ave iz Ljubljane.

■ SOBOTA, 30. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.05 Ne vse, toda o vsem; 9.10 Valčki in polke; 9.40 »Sreča je kakor sonce: kadar je najlepše, zatone«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Repentabor, glasbeni popoldnevni stare in sodobne glasbe; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Mešani zbor Lojze Bratuž iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro ...« — Oddaja iz Benečije, Režije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne